

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1881.

23:e årgången

2:a häft.

Innehåll:

STOCKHOLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

ORIGINALOMSLAG SAKNAS

6. Något om hindren för en önskvärd reform af våra flickskolor.

1. Den formalistiska lärarinnebildningen. 2. Lärarinnornas ekonomiska ställning.

Det lär ej kunna bestridas att föreståndares och lärares ekonomiska ställning öfvar ett bestämdt inflytande på skolan, äfven då när de undervisande göra det yttersta för att hålla sitt skolarbete oberoende af den ofta bittra »kampen för tillvaron». Detta antagande har nyligen vunnit ytterligare bekräftelse genom den af rikets elementarskollärare till Kongl. Maj:t inlemnade petition om löneförhöjning.

Den fråga: *huru gestaltar sig bland lärarinnorna i våra elementarskolor för flickor denna kamp för tillvaron, och huru återverkar den på skolorna?* har då själfmant trängt sig på oss. För att få den besvarad hafva vi vändt oss till en sakkunnig person med mångårig erfarenhet af skolan och vidsträckta relationer inom lärarinneverlden. Uppdraget togs beredvilligt och svaret föreligger här. Det har blifvit mera omfattande än vi tänkt oss, och visar att den ekonomiska ställning, hvori flertalet lärarinnor finner sig försatt, gör det i allmänhet omöjligt för dem att använda en lärometod, som kräfver mera själfstudier af den undervisande och skulle meddela ett lifskraftigt, fruktbärande vetande i stället för en schematisk läx- och examenskunskap.

Denna fråga om företrädet af hvad man kallat den »formalistiska» och »realistiska» lärometoden är ännu långt ifrån utkämpad. Inom flickskolan har den nyligen upptagits af signalen »Uffe» (se Tilläggsbladet n:o 2, årg. 22, af denna tid-

skrift) på ett sätt, som framkallat ett lifligt meningsbyte inom skolverlden ej blott hos oss utan äfven från grannländerna. ¹⁾ Frågan bringas i nedanstående uppsats ånyo till tals, Uffes åsikter bestyrkas, och bland hindren för genomförande af den åsyftade reformen framhålles otryggheten af lärarinnornas ekonomiska ställning. Vi tro för vår del att den ärade förf:n har rätt i princip; men då frågan ännu är en omtvistad partifråga, bör den hållas öppen för båda sidornas förfäktare, och vi påminna därför om våra tilläggsblad, der det står olika tänkande fritt att framlägga sina åsikter.

Vi lemna nu ordet åt vår författare, tilläggande blott för egen del en erinran att *personligheten*, der en sådan finnes, *skapar* eller åtminstone *adlar metoden*, och att vi med glad stolthet veta vår lärarinnekorps vara *rik* på sådana personligheter.

Red:n.

I.

Med stor tillfredsställelse sågo vi uttalade de åsikter om undervisningen i våra flickskolor, som signaturen »Uffe» i sin afhandling framlagt (se Tilläggsbladet n:o 2, 21:sta årg. af denna tidskrift), åsikter, hvilka helt säkert delas af hvarje fördomsfri vän af Sveriges qvinnobildning. Vi kunna likväl ej annat än beklaga, att författaren skildrat undervisningens brister, utan att antyda grundorsakerna till de samma, samt inlagt sin protest mot det bestående, utan att framdraga någon af de svårigheter, som skulle möta vid genomförandet af en reform.

Missförhållanden finnas; derom tyckas alla vara ense, och att döma efter hvad som under senare åren skrifvits i ämnet, icke blott hos oss utan äfven i våra grannland, äro de betänk-

¹⁾ Så har en af våra mest framstående läroboksförfattare önskat samråda i ämnet med den skriftställare, som döljer sig bakom Uffes pseudonym, och en berömd historielärare i ett af våra grannland till oss uttalat ett obetingadt gillande af skriften. Dessutom känna vi att lärarekorpserna i de flesta af Stockholms högre flickskolor gjort skriften till föremål för lifliga öfverläggningar.

ligaste följande: först mångläseriet, vidare språkstudiets inkräktande af allt för mycken tid, hvarigenom andra för lärjungens utveckling så viktiga ämnen som historia och naturkunnighet fått en alltför underordnad plats, samt slutligen den formalistiska metoden för undervisningen.

Hvilka omständigheter, som ytterst frambragt dessa missförhållanden, hafva icke håller vi för afsigt att söka utreda, utan vilja blott i förbigående antyda, att de från gosskolan genom lärarne öfverförts på de qvinliga läroverken. Deremot vilja vi påpeka ett eller ett par af de mest väsentliga *hinder*, som skulle möta vid ett försök till afhjelpande af ofvannämnda brister.

Ett sådant försök skulle naturligtvis afse 1. förenkling af schemat, 2. minskandet af språktimmarnes antal till förmån för historia, naturkunnighet och andra styfmoderligt lottade ämnen, 3. införandet af en naturenligare metod, som skulle gå ut på att förhjelpa eleven till en *sjelfförvärfvad*, på verklig *erfarenhet* grundad kunskap, i stället för att gifva henne en mängd utläggningar af lärobokens innehåll och anse återgifvandet af detta som bevis på vetande.

Från hvilket håll skulle man då hafva att vänta invändningar mot en sådan reform, från lärarne eller från hemmen? — Hvad föräldrarna angår, så är det en allmän erfarenhet, att de mycket sällan blanda sig i skolans angelägenheter. Då sådant sker, är det vanligen hemarbetet som öfverklagas, än såsom för mycket, än såsom för litet, eller ock påyrkas ändring af begynnelsetiden för något af språken, särskildt franskan. Deremot tycka vi oss hafva märkt, att de med stort förtroende lemna åt skolan anordningen af ämnenas fördelning, och att de äro mycket toleranta med afseende på undervisningen i hvarje särskildt ämne. Något motstånd från hemmen är således icke att befara, och detta så mycket mindre, som de åsigter, hvilka fordra en reform, hafva sina flesta anhängare bland föräldrarna.

Motståndet hafva vi deremot att vänta från lärare och lärarinnor. Flertalet inom vår lärarekår inse visserligen vådan såväl af mångläseriet som af språkstudiets öfvervigt och skulle gerna vara med om en reform, förutsatt att en sådan kunde åstadkommas utan förändring af undervisningsmetoden. Men denna står ännu i sådant anseende, att hvarje angrepp mot den samma misstänkes vara ett uttryck för grundtvigianska eller utilitaristiska åsigt, hvilka åter anses hota att förstöra all grundlighet inom undervisningen.

För att få en föreställning om, huru den lindrigaste kritik öfver den formalistiska metoden upptages och bemötes, skulle vi ju kunna tänka oss utveckla våra åsigt för t. ex. en språklärarinna. Vi hemställa till hennes bedömande, om icke målet för språkundervisningen borde vara en grundlig kunskap om språket, sådant det möter i literatur och umgängeslif, och om icke detta mål säkrast skulle nås genom att vid undervisningen lägga hufvudvigten på öfversättning och läsning af det främmande språkets literatur. Betonandet af öfversättningen och språkets talande väcker hennes misstanke, och i stället för att gifva ett direkt svar på frågan framdrager hon med stor ifver alla de gamla välkända skälen mot en ytlig språkundervisning, som med förbiseende af grammatikan sätter talandet som mål. Vi må försöka tydliggöra, att det icke är vår afsigt att sätta talandet som mål, därför att vi ej kunna anse grammatikan som ett värdigt sådant, att vi icke hafva något förtroende för s. k. salongsspråkbildning, utan åsyfta en grundlig kunskap om språket, sådant det lefver och andas i tal och skrift. Vi tro denna kunskap säkrast kunna vinnas genom läsning af språkets alster med en paralellgående underordnad — icke föregående öfverordnad — grammatikkurs, hvilken vi anse oumbärlig såsom ett stadgande och befästande element. Meningen är således icke att förbise grammatikan, utan blott att gifva henne hennes rätta plats, en tjenarinnas, vid sidan af

lexikonet. Hvad talandet angår, anse vi oss kunna hoppas, att detta skall följa som naturlig produkt af en sådan undervisning, ty med ordförråd och kännedom om språkets anda erbjuder sig för talandet icke andra än mekaniska svårigheter, hvilka ganska lätt öfvervinnas.

Denna utredning af saken, hur tydlig den än är, skulle dock af de flesta lärarinnor missförstås. Deras omdöme om vår ståndpunkt skulle vara oförändradt, emedan deras tro på grammatikans bildande kraft hindrar dem att opartiskt bedöma saken.

Låt oss, för att taga ännu ett exempel, vädja till en historielärlarinna, huruvida man icke som mål för historieundervisningen borde sätta det historiska innehållet, d. v. s. en lefvande kunskap om människolifvet i dess högsta utveckling, så hos individen som hos folken, en kunskap, som tvingar till tänkande öfver tillvaron och verkar intellektuellt och mänskligt väckande; och vidare, om icke detta mål bäst skulle vinnas genom detaljrika skildringar af personer och tider. Hon skulle på intet vilkor godkänna denna grundtvigianska ytlighet, som nöjer sig med idkeligt berättande och moraliserande öfver det berättade, och som lemnar å sido all kontroll öfver hur mycket eleven tillegnat sig, förbiser all reda och allt sammanhang. Det lönar icke mödan att försäkra, att man visst icke vill undvara förhör, att man anser kronologi och genealogi såsom outhärliga hjälpmedel för ordnandet och befästandet af det historiska materialet, om man också icke vill göra dem till hufvudsak och anse en examenskunskap af år och namn liktydig med historiskt vetande; och vidare, att man alldeles icke vill veta af tendentiös historieundervisning, då man är öfvertygad om att hvarje försök till moraliserande och personlig tillämpning kan väcka afsmak och förbittring i stället för det goda uppsåt eller den sedliga indignation man åsyftade, och som berättelsen, lemnad åt sig sjelf, skulle verka. De flesta

af våra lärarinnor skulle af fruktan för grundtvigiansk smitta icke våga lemna oss tillräcklig uppmärksamhet, utan afklippa samtalet med den försäkran, att hufvudsaken är att eleverna *lära sig något*.

Man skulle — vi upprepa det — ej kunna göra sig förstådd, och detta därför, att flertalet af våra lärarinnor hysa ett så obegränsadt förtroende till sin metod, att de ej vilja se den i kritisk belysning. De medgifva gerna, att brister vidlåda deras undervisning, och att resultaten ofta nog äro allt annat än tillfredsställande, men de anse orsaken härtill vara icke metoden, utan dels deras egen oförmåga att rätt tillämpa densamma, dels missförhållanden i lärjungens hem. All deras föreställning om god undervisning är så intimt fästad vid de häfdvunna åsigtorna, att de anse hvarje förändring liktydig med en försämring. Huru då kunna hoppas tydliggöra, att det är i *grundlighetens* namn man opponerar sig mot formalismen, som i stället för ett rikt men ordnad material, gifver regler, årtal och tomma abstraktioner och sålunda bibringar en yttlig, onaturligt förvärfvad och därför snart förlorad kunskap? Denna fråga framkallar en annan.

Hvad är orsaken till denna beundran för och detta fasthållande af den formalistiska metoden? — Först beskaffenheten af de undervisandes skol- och lärarinnebildning, och sedan de tryckande omständigheter, under hvilka lärarinnorna arbeta. För att opartiskt jämföra två saker fordras nämligen kännedom om dem båda, men ett stort antal af våra lärarinnor hafva knappast en aning om hvad en fyllig, på rikedom af detaljer bygd kunskap vill säga, och detta därför, att den undervisning de sjelfva erhållit alltid haft en examen till mål.

Sålunda har *språklärarinnan* under sin skoltid omsorgsfullt inlärt det främmande språkets grammatika för att kunna vinna inträde till seminariet, samt derjämte i mån af tid läst litet öfversättning. För sin lärarinne-examen har hon *hufvudsakligen*

repeterat grammatikkursen efter en utförligare, mera vetenskapligt uppställd lärobok och tillämpat reglerna vid temaskrifning eller läsning af en extemporaliebok.

Historielärarinnan åter har i skolan läst en historia i sammandrag, med eller utan berättelser ur en läsebok. För sin examen har hon sedan genomgått en utförligare lärobok, som dock egentligen åsyftar meddelandet af en omfattande examenskunskap och därför icke berättar, utan resonnerar öfver och drager konsekvenserna ur ett historiskt stoff, hvilket förutsättes vara bekant, men i sjelfva verket är okänt för den studerande. Häraf följer, att om ock den blifvande lärarinnan efter aflagd examen kan sägas vara i besittning af ganska omfattande kunskaper, dessa dock äro af schematisk beskaffenhet och förutsätta ihärdiga sjelfstudier för att blifva verkligt fruktbarande.

Men de allra flesta af våra lärarinnor hafva sin tid så upptagen af lektioner och annat skolarbete, att blott undantagsvis någon kommer sig för med *planmässiga*, genomgripande studier på egen hand. Språklärarinnan får så många temaböcker att granska, så många lektioner att förbereda, att de få stunder af dagen, hvilka hon för egen del kan disponera, behöfva användas till hvila. Under årens lopp hopkrymper därför hennes ordförråd till det i läroböckerna förekommande, och hon aflägsnar sig mer och mer ifrån språkets anda. I samma mån som hennes kunskaper sålunda stelna, tvingas hon att inskränka sig inom grammatikan, hvars regler och exempel äro så välbekanta och oförgätliga, och som för öfrigt med lätthet kunna återinhemtas till hvarje lektion. Exempel konstruerade af henne sjelf blifva alit sällsyntare, därför att reminiscenserna af hennes ordförråd och språkmedvetande icke behaga infinna sig. Slutligen måste hon nöja sig med att förhöra exemplen ur läroboken. Men för att tillfredsställa sitt begär att gifva något mera åt lärjungen — ett begär, större i

mån af hennes nit och samvetsgrannhet — utbreder hon sig i mer eller mindre ofattliga utläggningar af reglerna, samt ökar lärjungens grammatiska horisont med små regler, som afse ett eller ett par ord, undantag från undantag och dylikt. Det är ju tydligt, att åsigten om grammatikans stora värde som bildningsmedel skall innebära något synnerligen tröstande för en lärarinna, hvars språkkunskap hufvudsakligen utgöres af grammatikvetande, och man kan förstå den ifver, med hvilken hon omfattar och försvarar denna åsigt.

Då vi ofvan påstått, att lärarinnor i allmänhet icke idka *planmässiga studier*, vilja vi naturligtvis dermed ej förneka det allmänt erkända faktum, att de med ifver söka tillägna sig *ökade kunskaper*. Men de läsa oftast i sammanhang med beredelsen till lektionerna eller åtminstone med afseende på dessa, och därför äro deras studier af den art, att äfven de bidra att föra dem längre fram på den en gång beträdda vägen. Så studeras t. ex. för temarättningen Grammaire des grammaires, konstruktionslexika o. d. Tid efter annan tagas lektioner, om möjligt för en infödd, för upphjelpandet af prononciationen och för att få korrigerade en samling skriföfningar, hvilka sedan begagnas såsom ledtråd vid rättandet af elevernas böcker. Det är klart att man icke genom så beskaffade studier kan vinna och bibehålla förmåga att på ett lefvande sätt sköta språkundervisningen; dertill fordras mera uthållande arbete och mera tid än för en serie lektioner då och då med långa mellanrum. Det skulle dertill i främsta rummet fordras studium af språkets litteratur. Man borde dagligen studera framstående författare på det främmande språket — icke blott ett arbete om året, eller högst ett i månaden — både för att bibehålla och öka ordförrådet, och för att alltid vara inne i det främmande språkets tankegång. Man skulle då hafva *språkkriktiga* icke blott *regelrätta* exempel till hands, man skulle då vid korrigerandet af ett uttryck icke behöfva

ängsligt hänföra det till den eller den regeln och i ovissa fall undra, om det läte sig göra att säga så eller så, utan genast instinktmässigt känna hur det borde vara och hvad som vore möjligt. Först om lärarinnan vunne en så djup förtrogenhet med språket, skulle hon kunna meddela en lefvande och grundlig kunskap åt eleverna.

Hvad historielärarinnan angår, stöter hon genast vid början af sin verksamhet på en betänklig svårighet. Hon har nämligen hört, att hon bör berätta; man har gifvit henne det rådet att berätta *mycket*. Men hvad? Hon vänder sig till erfarnare kamrater och blir, om hon ens får ett svar, hänvisad till den i skolan antagna läseboken. I denna finner hon visserligen åtskilligt, men hon skulle dock vilja hafva något utförligare, mera detaljeradt. Emellertid kan hon icke uppskjuta sina lektioner, utan måste börja med berättelser ur läseboken. Hon blir utsatt för frågor, hvilka hon ej kan besvara, derför att hon ej vet mer än hon redan berättat. För att afhjelpa denna brist skaffar hon sig historiska arbeten, det ena mera vitsordadt än det andra; hon läser, men finner icke hvad hon söker. Och hvarför icke? Dels derför, att vår tid icke erkänner såsom god historia någon annan än den filosofiskt resonnerande, och dels derför, att de historiska källskrifterna af allmänna opinionen hänföras till språkstudiets, till isländskans, svenskans, latinets eller grekiskans område. De historiska arbeten, som innehålla breda, fylliga, detaljrika skildringar, förbises derför eller betraktas med en viss ringaktning, och den unga lärarinnan får icke höra dem nämnas såsom värda hennes uppmärksamhet. Hon förlorar också snart håg att vidare forska, ty de många lektionerna och det öfriga skolarbetet upptaga till den grad hennes tid, att hennes lust att utvidga sitt vetande och få lif i sin kunskap mer och mer slappas. Hon fogar sig efter omständigheterna, bereder sig efter läseboken och affärdar barnens frågor med en gissning,

ett nedtystande eller ett upprigtigt: »jag vet icke». För hvarje gång hon på detta sätt läser historiekursen försvinner emellertid hennes personlighet alltmer för eleverna, och hon står slutligen inför dem såsom den förkroppsligade läseboken. Då de nu sjelfva hafva denna, så kunna de ju helt lugnt sysselsätta sina tankar med annat under lektionen och läsa det berättade hemma.

Snart börjar också lärarinnan spörja brist på intresse för berättelser, afstår ifrån dem och inskränker sig till förhör af läro- och läsebok. Hon blifver en ifrig anhängare af den åsigten, att den moderna undervisningen gått för långt i försök att vilja göra allt lätt och intressant för lärjungen. Hvarje sådant försök anser hon för ett misstag, ty hon vet af mångårig erfarenhet, att eleverna sätta mera värde på att få lära sig något och sjelfva få berätta, än att åhöra berättelser. Hon för sin del låter eleverna lära sig läroboken, inpluggar denna och låter dem berätta, hvad de läst i läseboken.

Vi tro icke, att eleverna förlorat på förändringen, ty om lärarinnans vetande inskränker sig till läro- och läsebok är — för så vidt lärjungen förstår framställningssättet i dessa — all beredelse af lexan och berättande af lärarinnan tidspillan. Kunde lärjungarne deremot af henne få lefvande bilder af historiska personer och tilldragelser skulle deras intresse ständigt bibehållas; men för att kunna gifva dem sådana måste lärarinnan hafva studerat historiska arbeten af den art, att de hos henne sjelf kunnat väcka intresse och hänförelse. Men hvad i historien är det som är mest egnadt att väcka denna hänförelse? Utan tvifvel det reala, skildringarna af de historiska personerna i alla deras förhållanden. Lärarinnan bör således genom studium af källskrifter, specialhistorier och andra detaljrika skildringar göra sig förtrogen med de personer och tilldragelser, hon vill framställa, innan hon med lif och värme kan måla dem för lärjungen. Vi mena härmed icke, att hon skulle behöfva utbreda sig mera

än en med omdöme skrifven läsebok, men det är af vigt att hon beherskar situationen och kan modifiera berättelsen efter klassens uppfattning samt ifylla om så skulle behövas — och det behöfs alltid, då eleverna blifva verkligt intresserade — med eget fullgodt vetande i st. f. med anekdoter, gissningar eller reminiscenser af historiska romaner. En lärarinna kan dessutom omöjligt vidmakthålla sitt eget intresse för den så ofta genomgångna historiekursen, om hon icke genom utförlig läsning fått en bild, som passar för hennes egen ståndpunkt och utveckling. Utan lefvande intresse å hennes sida blir undervisningen åter ur stånd att hos eleverna väcka och underhålla kärlek till historien, om hon också upparbetar sig till ett slags lektionsrus och framsäger berättelsen med lifaktighet i min och åtbörder. Det blir då hon, ej ämnet, som ådrager sig elevens uppmärksamhet och väcker hans beundran eller motvilja.

Det ofvan beskrifna sättet att gå till väga vid undervisningen är utan tvifvel det vanligaste, men jämte detta förekomma åtskilliga modifikationer af den formalistiska metoden. En af de vanligaste inom *språkundervisningen* är den s. k. analytiska metoden. Den väsentligaste skilnaden mellan denna och den rent formalistiska är, att man vid inlärandet af en regel först gifver exempel i sådan mängd, att eleverna sjelfva komma den på spåren och sålunda känna den, innan de få lära sig densamma. Denna metod har det företrädet, att den gifver eleven en känsla af belåtenhet med att hafva utletat regeln, liknande den vi erfarä, då vi lyckats lösa en charad, eller, med andra ord, den vidmakthåller hennes goda lynne under de bittra grammatiklektionerna. Men för öfrigt är det ju af ringa betydelse, om exempel och regel föregå eller efterfölja hvarandra, så länge grammatika och öfversättning sins emellan icke kommit i det rätta förhållandet, så att öfversättningen får gå förut och på ett osökt sätt lemna material åt reglerna.

Inom *historieundervisningen* åter finna vi en variation med berättelser. Eleven har härvid icke sjelf läseboken, utan endast en kortfattad lärobok. Vid beredelsen af lexan eller kanske oftare vid förhöret berättar lärarinnan något utförligare om i läroboken blott uppräknade personer och tilldragelser. Men detta — att gifva eleven en lexa för registerkursens inhemtande och berätta så mycket man hinner om innehållet af denna lexa — kan ju icke vara det samma som att berätta för att gifva lärjungarne en ostörd bild af en person eller tid och *sedan* låta dem få lära sig ett sammandrag af de välkända berättelserna. Det blir ej ens det samma, om ock den undervisande vore en i fullaste mening skicklig lärarinna. Det är nämligen ej ensamt det *metodiska förfaringssättet*, utan framför allt det olika *målet för undervisningen*, som afgör huruvida denna skall hemfalla under kategorien formalism eller icke. Enstaka lektioner kunna till och med förefalla fullkomligt lika; skilnaden ligger företrädesvis i val och disposition af materialet.

II.

Af hvad vi ofvan anført, framgår att en reform af flickskolan skulle röna ett ihärdigt motstånd från lärarkåren, äfvensom orsaken dertill. Hvar och en kämpar med ifver mot det nya, därför att han eller hon under nuvarande förhållanden står eller faller med det gamla.

Men — invänder man — detta är ett öfverdrifvet påstående, lärarne kunna ju genom studier göra sig skickliga att undervisa efter den nya metoden, om de först en gång insett dess företräden. Visserligen, men saken är den, att till sådana studier fordras *mycken tid*, och så länge våra lärarinnor äro så upptagna af undervisning som nu, skola de aldrig förmå lösgöra sig ur auktoritetstrons och fördomarnes bojor ens så mycket, att de inse den nya metodens företräde.

Det är nog sant att skolan sällan fordrar mer än 24 lektioner i veckan, men alla de lärarinnor, som lefva af sitt arbete, äro nödsakade att gifva privatlektioner, så att deras undervisningstid i allmänhet utsträcket till 6 timmar dagligen. Efter dessa lektioner och beredelserna till morgondagen äro deras krafter så medtagna, att de sakna förmåga att taga itu med ansträngande studier för egen utveckling.

Grundorsaken hvarför de undervisande ej kunna egna sig åt väckande och lifgifvande studier är således den, att våra skolor gifva dem en lön, som är otillräcklig för tillfredsställandet af en bildad persons anspråkslösaste kraf. Det är ju allmänt erkänt, att en lärarinna, för att oafbrutet kunna arbeta med kraft och glädje, icke bör gifva mer än högst 24 lektioner i veckan, enär dessa lektioner vanligen kräfva lika många timmars hemarbete. Men för detta dubbla arbete, i förening med klasslärarinnebestyr, är lönen i Stockholm 1000—1200 kr., i landsorten 800—1000 kr. Den enklaste beräkning visar, att en lärarinna i Stockholm icke kan lefva på ens 1200 kr. Blotta inackorderingen efter 75 kr. i månaden — det lägsta pris inom bildade hem — går ju till 900 kr. årligen, och att 300 kr. ej kunna betäcka utgifterna för kläder, böcker, skatt, tvätt, ljus, helsovård, inbesparingar för framtiden m. m., är ju alldeles tydligt. För närmare utredning, se bifogade tabell öfver lefnadskostnader för en lärarinna. Af dessa uppgifter framgår, att 14—1500 kr. skulle vara den rimliga lönen, då alla äro ense om, att skolan gifver så mycket arbete, som en lärarinna utan öfveransträngning kan bära. Denna lön i Stockholm motsvarar 1200 kr. i landsorten.

Det nuvarande missförhållandet mellan lönen och lefnadskostnaderna har sin grund, dels deruti, att löneförhöjningen i skolan icke hållit jämna steg med prisstegringen de senare åren, dels deruti, att man, då kostnadsförslag uppgjorts, icke tagit i betraktande, att en lärarinna behöfver lefva under sommarferierna,

utan fördelat hennes lön på 9 månader och då fått en tillräckligt stor summa på hvardera. Man har förmodligen antagit, att hon är bortbjuden under ferierna, ty sommarkondition afråda de flesta skolföreståndare — de vilja hafva lärarinnan tillbaka, stärkt och lifvad af sommarvilan. Verkligheten är dock icke alltid så gästvänlig, som man föreställer sig. De allra fleste lärarinnor få betala sitt uppehälle äfven under sommarmånaderna, ofta billigare, det medgifves, men skilnaden mellan sommar- och vinterpris går åt att betäcka resor och andra med sommarbostad förenade utgifter. Nog af, de behöfva gifva lektioner. Under sommaren är det nästan omöjligt att få sådana, äfven om skolan skulle lemna sitt samtycke, eljest funnes ju den utvägen att arbeta lagom året om. Allt arbete hopas därför på vintermånaderna och alstrar en öfveranstängning, som beröfvar lärarinnan möjligheten att använda ferierna till ett ordentligt sjelfstudium. Mer än ofta är det sista råd en läkare eller moderlig vän ger en lärarinna vid terminens slut att icke taga i en bok under hela sommaren. De flesta hafva också genom öfverdrifvet lektionsgifvande under vintern fått en sådan nervös leda för ansträngande läsning, att de äro alltför villiga att följa rådet.

Med ett ord, våra lärarinnor äro för lågt aflönade, de blifva öfveranstängda, de beröfvas derigenom håg och kraft till sjelfstudium, deras undervisning förlorar verkligt lif, blir slentrianmässig, torr eller nervöst liflig. De äro genom sin uppfostran införda i den formalistiska lärometoden, de framdrifvas allt mer på den summa, dels derigenom, att deras kunskaper stelna till ett schema, dels derigenom, att de som mål för sina elever måste sätta inträdesexamen till seminariet och nödgas gifva mer och mer examensvetande i mån som antalet inträdessökande till detta institut ökas. Så länge våra lärarinnor blifva så uppfostrade och arbeta under dessa tryckande omständigheter, är en reform omöjlig.

Hvad är då att göra? Det finnes tvänne alternativ: antingen kan flickskolan vänta, till dess allmänna opinionen hunnit åstadkomma en omorganisation af gosskolan och så, liksom hittills troget följa denna i spåren, eller också kan hon — fri, som hon är från examenstvång, fastställda kurser o. d. — emancipera sig och sjelf taga första steget genom att söka väcka lärarinnorna till sjelfständig verksamhet och gifva dem tillfälle att utveckla sig till lifaktiga, klarseende, intresserade ledare och medarbetare åt lärjungen.

Förutsatt att man väljer det senare alternativet, hvarmed har man då att börja? Vi svara utan tvekan: med lönen. Gif de undervisande nog till en anspråkslös, men i pekuniärt afseende sorgfri existens. De hafva då den yttre förutsättningen för att öfvervinna denna ensidighet i deras bildning, som är en följd af uppfostran.

Men *skola* de göra det? Vi äro långt ifrån så sanguiniska att hoppas, det *alla* skola göra det, men vi äro öfvertygade, att flertalet af dem, som af verklig kallelse blifvit lärarinnor, skola, så snart de vinna tid till forskning, samvetsgrant använda den. Det tillkommer då föreståndarinnan, som väl i allmänhet, under sist gifna förutsättningar, af skolans föreståndare eller direktion utverkat löneförhöjningen; det tillkommer henne, säga vi, att gifva lärarinnan en sådan ledning vid valet af studiematerial, att hon blir införd på den rätta stråten, att hon får kärna i skalet, lif i formen. Först då blir hon i stånd att döma öfver formalismen, och vi hysa ej det minsta tvifvel om, hvilken dom, hon kommer att fälla. I samma mån som hon sjelf vinner klarhet, växer hennes begär att gifva eleven glädjen af en lefvande kunskap, och hon betonar vid sin undervisning mer och mer det, som härvid är hufvudsaken — det reala.

Härvid finner hon emellertid, att detta tillvägagående icke öfverensstämmer med den nuvarande läsplanen: i språken

behöfver hon mera tid till öfversättning, mindre till grammatik och tema, i historien behöfver hon mera än en till två timmar i veckan, och hon råkar snart i kollision med kurser och möjligen äfven läroböcker. Hon erkänner behofvet af en ändring i den riktning vi ofvan framställt.

Språkläraryrinnan inser, att särskilda grammatiktimmor äro ett hinder och att öfversättningen bör vara det för alla lektioner bestämda, ty man kan ju omöjligt på förhand veta, när eleverna hafva fått tillräckligt material för en grammatiklexa. Först då detta verkligen inträffat, bör den gifvas, och förhöras utan alla tidsödande kommentarier, då det ju nu ej är fråga om att *lära*, utan blott i regler sammanfatta, hvad lärjungen genom erfarenhet från öfversättningen redan vet. Att påyrka särskild grammatiktimme finner hon icke vara af nöden förr än de sista skolåren, då hela det vunna språkförrådet bör ordnas och, så vidt möjligt är, af lärjungen öfverskådas.

Historieläraryrinnan kommer att opponera sig mot de till hvarje lektion fastställda lexorna, hon finner sig behöfva ett par, ibland flere timmar för att utförligt berätta och låta barnen återge, hvad som i läroboken sammanfattats till en lagom lång lexa. Behofvet af att kontinuerligt hafva en à två lexor i veckan framträder nämligen först i de högsta klasserna vid en repetitionskurs, som afser icke så mycket detaljerna som det historiska sammanhanget.

Emellertid är det sannolikt att åtminstone ett tiotal af år komme att förflyta, innan man skulle kunna skymta mer än dagningen af en sådan sundare undervisning, ty inrotade fördomar och gamla vanor äro icke lätta att öfvervinna, och stor energi och mycken ansträngning skulle fordras af nuvarande lärarinnegeneration för att tillkämpa sig hvad man försummat meddela dem. De skola icke blott underhålla hvad de förut ega utan dertill förvärfva hvad de antingen aldrig egt eller redan förlorat. Snabba resultat finge man därför icke påräkna,

äfvén om allt blefve gjordt, som kunde främja den goda saken, men skäl att i öfrigt hoppas det bästa har man onekligen. Dels genomtränga de åsigter, vi förfakta, mer och mer den allmänna opinionen, dels hafva vi inom området för vår iakttagelse sett flere exempel på huru lärarinnor, som varit ekonomiskt oberoende och odeladt kunnat egna sig åt sin verksamhet, samt i denna haft fria händer, huru dessa instinktmässigt genom att aktgifva på elevernas förmåga att mottaga och lämpa sig efter denna, kommit till ett resultat, liknande det vi åsyfta, och detta utan någon yttre drifkraft och utan samverkan sinsemellan. Vi hafva till och med sett, huru sådana lärarinnor hvar för sig varit i stånd att sätta en prägel af lifaktighet på undervisningen inom hela det läroverk, de tillhört.

Men, vi upprepa det, icke alla, icke de, som undervisa utan inre kallelse, kunna vinnas att arbeta väl för den goda saken. Så stora ansträngningar, som af våra lärarinnor härför skulle erfordras, ålägger sig ingen utan kärlek till sitt kall och utan att drivas af en glödande ifver, oförenlig med det blotta brödsträfvandet. Finge man emellertid först en elitkår af varmt öfvertygade, på ett naturenligt sätt arbetande lärarinnor, skulle dessa verka väckande på de öfriga och småningom draga dem med sig. Fullt genomförd kan vår reform dock icke blifva förr än medelst en generation, som undervisats efter en sundare metod och som i skola och öfriga undervisningsanstalter inhämtat det väsentligaste af det, som våra nuvarande lärarinnor först under sin verksamhet genom mycket arbete måste tillkämpa sig.

Skolvän.

Vi meddela här den af vår »Skolvän» till uppsatsen bifogade tabellen och tillägga för egen del några anmärkingar.

Årlig lefnadskostnad för en lärarinna.

I Stockholm.

Inackordering — 75 kr. i månaden.....	kr. 900: —	
Kläder	» 240: —	
Tvätt och ljus	» 60: —	
Böcker	» 50: —	kr. 1250: —
Skatt — olika i olika församlingar	kr. 40—50: —	
Helsovård — bad, medicin, läkare m. m. ...	kr. 30: —	
Gåfvor och nöjen	» 20: —	
Inbesparingar för framtiden	» 20: —	
Diverse — skriffbehör, sybehör, spårvagns- och ångbåtsafgifter m. m.	» 30: —	
Reservfond — att använda vid sjukdoms- fall, till afbetalning af skuld, till del- tagande i skolmöten, till en studieresa, en badresa eller dylikt	» 50: —	kr. 200: —
		<hr/> Summa kr. 1450: —

I landsorten.

Inackordering — 50 kr. i månaden.....	kr. 600: —	
Kläder	» 220: —	
Tvätt och ljus	» 50: —	
Böcker	» 75: —	kr. 945: —
Öfriga poster ungefär som i Stockholm	» 200: —	
		<hr/> Summa kr. 1145: —

Vi behöfva knappast påpeka den stora anspråkslöshet, som uppenbarar sig i ofvanstående uppgifter, hvilka lära utgöra minimiberäkningen af ett större antal från olika delar af landet inkemtade meddelanden. Vi betona endast för vår del otillräckligheten af en lärarelön, hvilken, utan möjlighet att, såsom i statens skolor, höjas efter tjensteårsberäkning eller vid viss ålder utbytas mot pension, bereder löntagaren endast 20 (säger *tjugo!*) kronor till »*besparing för framtiden*» och samma summa till »*nöjen*» — nöjet att *gifva* deri inberäknadt. Men hvarifrån skall äfven den här begärda ringa lönestegrin-

gen tagas, så länge flickskolor — såsom en berömd skolman inom riksdagen anmärkt — understödas af staten, icke i afsigt att undervisningen må i möjligaste måtto fullkomnas, utan för att bereda ett större antal élèver tillgång till en af svagt lönade lärare meddelad och därför ofta medelmåttig undervisning?

Ett utredande svar på denna fråga skulle vi med nöje emotse.

Red:n.

7. Thekla Knös.

(Forts. och slut från 1:a häftet.)

En ädel man, som gjorde hennes närmare bekantskap under hennes första ungdom, har skildrat det intryck han då emottog af hennes väsende och begåfning, såsom ett djuggående och egendomligt genom den skärhet och det andliga lif, som uttalade sig hos henne och som gjorde det möjligt för de unge män, hvilka då umgingos i hennes hem, att med henne knyta vänskapsförbindelser, hvari intet af den retelse till en varmare lidelse, som ofta uppstår mellan vänner af olika kön, fans eller ingick. Han omtalar hennes inflytande såsom ett ömsesidigt uppmuntrande till kärlek för det högsta och såsom till sin innersta natur religiöst.

Att hon intill det sista stod i just sådana förbindelser till många män är säkert. Många af de unga, som under hennes sista år njöto af hennes umgänge, hafva gifvit sammanstående vittnesbörd om det inflytande till allt godt och ädelt, som hon på dem utöfvade, ett inflytande, som alltid hade sin rot i religionen. Om Alida Knös' hem i Theklas ungdom hade en atmosfer af andlig renhet, poesi och blomsterdoft, som var tilldragande för den tidens unga män, så återfann man samma luft i Theklas lilla rum vid Trädgårdsgatan i Upsala, sedan hon blifvit äldre. Om detta rum var en plats,

der poesi, skämt och barnsliga upptåg gåfvo nöje åt ungdom, så var det också en helgedom, dit aldrig sqvallret eller elakheten hade inträde, der ofta allvarliga och djupgående samtal sädde evighetsfrön, och hvarifrån ingen lidande eller sorgsen utgick otröstad. Den själens oskuld och skärhet, den kärleksfullhet och osjelfviskhet, som omgaf henne med en atmosfär af andlig renhet, utöfvade en omärklig, men derföre icke mindre verklig lyftning till ett högre andligt lif hos den ungdom, som omgaf henne. Hennes sällsynt sympatiska natur lärde henne förstå äfven det nya språk, som denna ungdom talade, de nya idealer, för hvilka den svärmade. Till henne vände den sig också med alla de förtroenden, som skydde ett omildare vidrörande, och i hennes hjerta nedlade den gerna sina sorgen- och fröjdeämnen. Hon begärde intet annat för sig sjelf, än att få vara alla till nytta. Hon svek aldrig ett gifvet förtroende och ej ens till de förtroligaste vänner gaf hon någonsin en ogrannlaga antydan om de många inblickar i inre förhållanden, som det ofta var hennes lott att tröstande och deltagande stå nära. Hennes poetiska begåfning uppblomstrade också ånyo under denna tid och frikostigt strödde hon omkring sig åt vännerna sådana tillfällighetsalster af sin penna, hvartill födelse- och namnsdagar eller julgåfvor gåfvo anledning?

Men äfven i större form fick hennes poetiska gåfva luft under dessa sednare år. I umgänge med de unga män, som tillhörde ett vid den tiden i Upsala nybildadt litterärt sällskap, fann hon anledning till ny lärdom och nytt intresse för poesien såsom skön konst. I sonettens versmått hade hon ej förut försökt sig, men började nu öfva sig deri, och okändt af hennes förtroligaste vänner sammanskref hon den sonettcykel, som hon under namn af »*Pagen*» inlemnade till svenska akademien. Hennes önskan hade varit att alldeles förblifva okänd under den psevdonym, hon valt (*Georg Minnetröst*), och

hon hade barnsligt gladt sig åt att få höra omdömen öfver detta sitt arbete utan att någon af personliga skäl skulle vara hindrad att yttra sig derom.

En af dem, som skulle bedömma arbetet bland akademiens prisskrifter, trodde sig deri igenkänna Thekla och tillfrågade henne enträget, om hon ej vore författaren. Thekla hade ej nog förställningskonst för att neka. Sonetterna vunno andra priset, men Theklas hemlighet var röjd, och all hennes glädje öfver arbetet förbi. — Man har i denna dikt-cykel velat se bevis på en känsla hos författarinnan, som skulle medverkat till utbrottet af den sjukdom, som ryckte henne bort från sina vänner. Denna åsigt är fullkomligt falsk, och den kärleksglöd, som uttalar sig i dessa sonetter, voro snarare en reflex från de förtroenden, som Thekla någon gång emottagit och gömde inom sig.

Sjelf hörde hon detta arbete mistydas såsom varande en personlig erfarenhet; hon var djupt sårad deröfver, och uppbrände under den sjukdom, som föregick hennes flyttning till Vexjö hospital, en stor del af arbetet, som heller aldrig i tryck utkom.

Under de år, som förflöto mellan hennes återkomst till Upsala och sjukdomens utbrott, tycktes hennes kropp och hennes själs hälsa alldeles återställd. Vintrarna tillbragte hon i Upsala och delade tiden mellan sitt eget hem och sina vänner. Under sommaren uppsökte hon alltid andra vänner på landet och förde då en ganska rik och vidlyftig correspondence. Vi hafva haft tillgång till alltför få af dessa spridda och på olika tider skrifna bref, men vilja här meddela derur några utdrag, som måla henne sjelf och visa huru fullkomligt återställd hon nu var.

I författaren af »Erik XIV», »Solen sjunker», m. fl. tragedier, hade hon en gammal vän. Han hade tillhört den krets, som i hennes barndom besökte färaldrahemmet, och

till hans prestgård i Upland, Veckholm, ställdes ofta hennes färd för några veckor om sommaren. Hon skildrar ett besök, som hon gjorde der samtidigt med några unga män af det litterära sällskap, vi nyss omnämt, och hvilka betraktade den gamle poetiske teologie doctorn såsom sin skyddspatron och vän.

»Veckholm —

Min sommar har varit i 3 akter. Den första innehöll naturskönhet, höga berg och djupa dalar; den andra musik, nya visor, Gluntar, mina Drömmar af Lindblad m. m., den tredje poesi, lyrik, tragedi, skarpa ottave rime och smältande erotik; allt framsagdt med stor pathos och på klingande vers. Fastän det närvarande visat sig så rikt på nya skapelser, hafva vi »hvälfvt fädrens grus», d. v. s. bläddrat i urgamla delar af Sv. Akademiens handlingar, der kostliga saker finnas. Du känner Veckholm och vet, att under kastanierna är trefligt i solsken. Vid en eldbrasa är det också bra inne! Herr G:s tragiska musa har debuterat med en ny tragedi »Alboin», som jag alltid vill kalla Albion, och han har stigit i min aktning. B. har här slutat ett poem, som vi få höra i morgon och tragödikern arbetar på sista kapitlet af en novell. I går voro vi bjudna upp i doctorns eget rum och undfågades med hans trädgårds och hans snilles frukter. Så kommo främmande från G—ö, med spann, och blandade ett aristokratiskt element i den idylliska luften. Denna luft mättad med poesi och resedadoft stiger mig ibland åt hufvudet, så att jag måste dricka vatten och gå i skogen för att akta mig att smälta.»

»Upsala.

I hafven nyss rest, och ändå söker jag redan upp Er! Jag vill ej släppa tråden, vill fasthålla umgänget så godt det låter sig göra på afstånd. Hafva vi icke hela denna vår lefvat i en luft rik på mångfaldiga blomsterdofter, så att man kunnat bli yr i hufvudet? Den ena själen efter den andra har öppnat sig och slagit ut. Nu är som hade det plötsligt blifvit höstligt; ej allenast att det regnar och blåser, utan man saknar ock det ena efter det andra blomstret, umgängeslivets blomma förvissnar och bladen spridas hit och dit. Nu borde jag väl säga något om det bröllop, jag varit med om? — Slägtingar samlades i stor mängd, bruden såg bra ut i sin skira hvitglänsande klädning med luftig slöja öfver myrtenkronan. Hon hade god fattning och blef hvarken blek eller röd. Brudgummen såg allvarlig och bra ut. Sex hvitklädda och blomsterkransade tärnor och språksamma marskalkar gjorde qvällen liflig. Jag var så gentil, som för mig var möjligt att bli, uppsnyggad i ny klädning och klädd i håret af en fru med bestämd talang att koka soppa på en spik.

Upsala.

Ändtligen har jag fått en enslig stilla stund då jag får samtala med dig. Ditt bref var som majregn på min törstande själ. Ofta har jag känt det du säger, att man kan umgås rikare och innerligare med frånvarande vänner. Att du vill taga mig med dig in i dina böner och låta mig knäböja med dig, har rört mig innerligt. »Hvad I hafven gjort en af dessa små» — —. Tro mig, du har gjort mig så godt med ditt stilla deltagande för mitt inre lif, och jag har känt, hvad människor kunde och borde vara för hvarandra. Ibland när en tomhet griper mig i sällskapslifvet, hvilat tanken vid dig, som hade jag funnit hvad Diogenes sökte med lykta, *en sann menniska*, ett *Du*, som svarar på mina innersta tankar. Hvad skall jag sen berätta dig härifrån? — Du känner allt genom de andras bref. — X:s inre är en vårfloed af känslor. Alla människor, många åtminstone, äro så bra, så älskvärda i hennes ögon; jag önskar de måtte vara så vackra invändigt som deras fotografier i denna ungdomligt varma själ. Det råder en viss oskyldig uppsluppenhet i kretsen, en frisk vind af sanning, som blåser bort allt kurtis-qvalm. Jag undrar ibland hvad fru J. eller grefvinnan X. skulle hafva sagt om detta slags kamratlif? — *Anti — con —*, som det nu heter; det vill säga anti — convenancens berättigade lögnssystem. Den naivaste protest! —

Du skulle sett H. i sin hvita klädning och murgrönskransen hos X:s den 3:dje Maj! De tre hvita gestalterna på de orientaliska dynorna med poeter vid sina fötter, utgjorde rätt vackra grupper för en betraktare, som var försjunken i samma dolce far niente. När då skymningen kom och eldbrasan flammade och det deklamerades melodramatiskt — accorder gáfvo stämning och fortsatte intrycket, då var man förflyttad som uti en sagoverld. Men midt i njutningen af detta aestethiska lif, griper mig ett vemod, som jag ej kan förklara.

Från Börjeson har jag en hälsning till dig. Han lifver ännu, men troligen kan det ej räcka längre än ett par dagar. Han talar nu blott ett par ord, mycket matt, men är lugn och nöjd att dö. Hos de stackars systrarna är jag dagligen. Den som kunde vara till den ringaste tröst; men man står så arn vid dödens gäta; man kan blott hänvisa till den. »som har fört lifvet upp derur» — rikedom nog för den, som fattar det! —

Senare på dagen.

Jag återkommer nu från Börjesons; det är slut! — På aftonen vid solnedgången utandades han så stilla, utan ett ljud af smärta. Förut hade han ofta talat om sin bortgång och sagt: »Jag är så lycklig öfver att få dö i Upsala, mitt andliga lifs födelseort.» Innan jag åter går till de ensamma sörjande systrarna måste jag afsända detta osammanhängande bref, hvars mosaik af mörka och brokiga bitar du nog förstår. Pennan har varit i rastlöst arbete med öfversättningen af Maria Nathusius' Elisabeth, annars hade jag nog förut lydt mitt hjertas lust att skrifva till dig.

Fruktimren hafva denna vår varit med om så många akademiska högtidligheter, föreläsningar och disputationer. Disputationsakten är ett slags tornerspel. Med blanka vapen gifvas skickliga hugg, och man är ej utan oro för den trefaldt anfallne, som dock segrande, men trött drar sig ur striden. H. var högtidlig i kathedern, N. liflig och varm. Den förre talte om Fritiofs saga, den sednare om hvarföre företrädesvis England och Spanien hafva dramatisk konst. I dag föreläser W. om »*Naturens förbannelse*». Ett hemlighetsfullt dystert ämne! Jag undrar om det blir bibelns ord: »förbannad vare jorden för din skuld». Kreaturens suckan efter förlösning?

Har du sett en Herr X? Han ser ingenting ut och jag hade ej gifvit akt på honom bland de andra förrän jag hörde honom läsa högt och han sedan började tala så allvarligt och entusiastiskt om en tänkares lif. — Nej — tankelifvet! — och han gaf oss ett slags kollegium i populär filosofi. Herrar göra sig sällan besvär att så förtydliga för oss, men jag vet ej, ehuru jag gerna såg dessa nya vyer från en annan ståndpunkt och är tacksam för hvad de meddelade, kände jag inom mig, att qvinnorna hafva sin mission i att troget bevara det enkla barnliga tros lifvet, att bedja för tänkarena, att vittna om sanningen i enfald, att vinna genom sin umgängelse, utan ordstrid. Jag har en förskräckelse för en ensidig intellektuel utveckling, der ej *hela* människan tillväxer i nåd och visdom inför Gud, utan blott förståndet drifhusmässigt utvecklas, och det blir en blad- och ordrikeedom — utan frukt!

Weckholms prestgård.

På Weckholms trefliga veranda sitter jag nu i skydd af kaprifolie-rankor och skrifver till dig, under det att Agnes Börjeson målar och några friska törnrosor stå bredvid mig i ett glas. Det är en täcktafla af landtligt Still-Leben, jag har framför mig. De gamla kastanierna kasta sina skuggor öfver den fina gräsmattan, solen genomglänsar den vilda vinrankans blad under det regndroppar ännu perla på blommor och strå. Hunden ligger i ring ostörd af väfstolens fredliga smällar, och tuppen stoltserar med sin seralj. Bondgummor gå hälsande öfver gården. Men hvart jag ser saknar jag den lifliga gästfria värden; jag tycker jag ser honom under dessa träd och jag vet huru hjertligt han unnade mig denna sommar-ro. Ack, att vi ej ens kunna ana huru det är en själ efter döden! — Det gläder mig att af allmogen höra, huru han är älskad. »Aldrig, sade nyss en gumma till mig, få vi någon, som har ett sådant hjerta för de fattiga». — Nanna har i dag rest till sin aflidne brors egendom, der hon styr och ställer som husbonde, ger befallningar åt byggningsmännen och svarar på rättarens frågor. Jag häpnar öfver denna förmåga, hennes insigter i landtbruk och stigande praktiskhet. Hvad ändå en flicka kan, när det gäller! Kanske får hon sitta ensam på denna egendom medan

system idkar sin målning i främmande land. Vi reste hit midsommarsaftonen med Dietrichsons. Docenten läste högt eller hvilade i hängmattan, och artisterna målade studier efter naturen. Men jag skulle väl berätta i någon slags ordning! — I Stockholm bodde jag hos Troilis; de voro snälla som alltid, och mille Gelhaars porträtt uppblomstrar i allt lifligare färger. Så snart det är färdigt resa de. Tafvelexpositionen såg jag med nöje, men mina ögon blefvo åter sjuka och jag vågade mig ej ut på det glittrande vattnet att söka upp vännerna på Drottningholm. Här i det gröna har jag hvilat ut och bättrat mig, så att nu kan jag arbeta igen. Jag är så glad, när ögonen ej säga upp tjensten. Vi hafva varit ute på Mälaren och farit omkring till vackra obebodda holmar, der blott hvita getter beta. På en åto vi middag, drucko kaffe på en annan strand och foro hem, då aftonrodnaden speglades i vattnet. Det borde varit sång till årnas takt, men den fick jag bestå mig helt tyst. Här är så fredligt och stilla, och så komma tidningarna och tala om striderna derute i världen, och man förundrar sig öfver, att människorna vilja skapa så mycket sorg och elände. Öfversättningen gör mig ledsen vid pennan, men jag ville så gerna hafva bref, och tror mig förtjena dem, om mina äro aldrig så tråkiga! Det ämne, du ville vi skulle tala om, får ej komma på tapeten i dag, det är för litet papper kvar. Nog vet jag den, som skulle försvara systemet »anti — con» och som ville strida för det »santt menskliga umgänget utan lögnfraser», om det också har sina faror. Men hvad har ej detta? — Nu är det bäst jag ej låter mina blygsamma pensée spricka ut. Min penna måste göra som åkermannen i arian ur Årstiderna: »den långa fåran vandrar han, dock alltid nöjd och glad.» Så ger jag mig nu också af på hamp-pappersarket, för att sedan med godt samvete få gå i skogen.

1) Du är på landet! Lycklig du som steg för steg får följa med vårens utveckling, får lära känna allt det nya, som kommer ut. Här i staden få vi blott se tryckta blad. Men å propos, har du sett sista häftet af N—s tidskrift? — Ja visst! Icke sant, de der filosoferna äro ett underligt folk? De bråka så med de enklaste saker, att man till slut ej vet hvar man är hemma, knappt om man är till. Först då jag hörde talas om dessa uppsatser, tänkte jag: nå det var bra, nu får man litet upplysning om mycket, som varit dunkelt. Jo, det skall du se! Nej mycket mörkare blef det. Men hvad skall man göra; man får ej ens den glädjen att säga emot, ty ingen besvarar de inkast, jag gör då jag läser. Reden ut för mig allt trassligt, I vise, ville jag säga, men trasslen för all del ej bort det lilla jag haft redigt och klart för mig mest hela min lefnad! Hvad skall man med hela den der krångliga väfnaden af tankar, som själen spinner in sig uti, så

1) Skrifvet med afseende på P. Wikners skrift: »Kunna vi veta något om Gud?»

att den sitter fången? — Nej, gif den som kan, en Ariadnetråd för att komma ut ur labyrinterna! Detta gör känslan, den samma qvinnliga; men sedan hon ledt forskaren ut under bar himmel — andas han fritt, omfattar henne tacksamt ett ögonblick — »ett moment», men snart är detta ett öfvervunnet moment, och Theseus, den manliga tanken, lemnar känslan derhän, låter henne vara och beger sig utan henne på sina upptäcktsfärder. Lycka till! Beklagen icke henne, der hon sitter med tårar på kinden. Hon ser upp, — och får gudomlig hjälp; hon inser sin svaghet, och lyftes af en högre kraft mot himlen. Men hvart tar jag vägen, — hur kom jag in i mythen? För att åter komma på tråden, så är det rätt ledsamt, att den i tidskriften så ofta afbrytes; det är ej så lätt att knyta vid; jag vill alltid börja från början. Nog sympatiserar man ibland med den, som gick i skogen, giaddes öfver våren och sin egen tillvaro och sade: Allt det der bryr jag mig ej om att fundera på. Hemligt tänker man ändå: Jag vet hvad jag vet; han må säga hvad han vill! Inom mig röres ett lif. på alla hjertats strängar spelar en lofsång, som talar högre än allt annat: »Lofvad vare Han, som fört mig ur mörkret till sitt underliga ljus!» — Men tänkaren har ju ej fått tala ut. Hvart skall han slutligen leda oss? Jag hoppas till den rätta källan: »detta är evinnerligt lif, att känna dig allena sannan Gud, och den du sändt hafver, Jesus Christus!»

För mig, för den enfaldiga, är det enkelt, att vi små, inskränkta ändliga varelser ej kunna uppfatta hela den Store, Oändlige, Evige i all hans tillbedjansvärda härlighet. Stoffmasken kan ej uthärda hela glansen af hans härlighet. Men därför har han ock förbarnat sig öfver sina svaga barn. Han älskar oss. Han har stigit ned till oss, har blifvit människa; — vi kunna fatta honom, vi kunna ej allenast *veta* mycket om honom, vi *känna* honom, han vill bo hos dem, som en ödmjuk ande hafva. Obegripliga nåd! Han vill draga oss alla till sig, han som är vägen, sanningen och lifvet.

»Den naturliga människan begriper intet af hvad Guds Ande tillhör, det är henne en galenskap», säger apostelen. Hvem har ej någon tid varit denna jordiskt sinnade människa? Hur underbart var det ej, då det dagades i själen och morgonstjernan uppgick, då Guds ande sväfvade öfver den nya skapelsen! I frågen, om vi kunna veta något om Gud! Ja, såsom den blinde mannen. »Ett vet jag, jag var blind, och ser nu.»

Man kan hafva hört mycket om honom, hört rygtet om stora gerningar, och dock icke *känna* honom. Jag kan ju hafva kunskap om en människa, jag kan veta mycket om hennes lefnad, men frågas: »känner du henne?» så måste jag oaktadt all denna kunskap svara nej till dess jag gjort hennes personliga bekantskap. Jag har sett enkla, obildade människor med liten kunskap, och likvisst visste de något så säkert, så utan allt tvifvel. Ännu mer, de *kände* Herren, och denna innerliga personliga, ödmjukt glada bekantskap, denna erfarenhet af hans närhet, gaf ett ljus

åt deras blickar och en adel åt deras panna, för hvilka jag djupt böjer mig. Detta tysta umgänge har en förunderlig kraft. Jag har hört talas om en legend, ett helgon, som såg en spetälsk, rördes af medlidande och, utan tanke på att kunna göra något under, kysste den sjuke med sina friska läppar, hvaröfver så många varma böner hade flugit. Hur förvånad blef ej den fromme öfver att se sjuklingen tillfriskna! Något af denna förvåning finnes hos sådana enkla fromma, då de se huru matta själar förfriskas af deras tros-lif. Men, skola vi då ringakta tankearbetet? Nej, långt derifrån. Det är ära värdt. Visst måste dessa, hvilkas tankar sväfvat såsom englarne på Jacobs steg, i högre rymder, visst måste de blifva mera hemmastadde deruppe, mera vana vid ljuset, än de som mest tänka på jordiska ting. Lyckligtvis tala dock äfven de jordiska tingen om den Allsmäktige, och bonden vid plogen tänker på Hans under, fast på annat sätt än filosofen.

Oftast på de senare åren reste Thekla för sommaren ned till Östergötland, der den gamle vännen Adolf Lindblad bodde bland barn och barnabarn i landtlig ro. Här njöt hon af ett i allo för henne sympatiskt umgänge. Gamla gemensamma minnen och nya glädjeämnen delade hon med dessa älskade vänner och allt flera af hennes poesier kommo henne som »bevingade englar» till mötes i de nya sånger, som föddes i Lindblads rika, musikaliska fantasi. Härifrån sände hon också mångt bref till upsalavännerna, hvilka alla vittnade om det rika lif, hvaraf hon njöt i detta hem.

L—g, sista Juli 1866.

En vacker stilla söndagseftermiddag på landet har en egen lugn ljuflighet, som du nu kanske njuter på samma vis som jag? — Här råder en ostörd stillhet och landtlighet; kreaturen beta i skuggan, barnen leka på ången, de gamla sofva middag och jag fick en plötslig lust att tala med dig. Jag skref sist från Weckholm. Det var med en känsla af *aldrig mer*, som jag skildes från den trefliga prestgården. Kl. var $\frac{1}{3}4$ på morgonen, då jag såg de båda sorgklädda systrarna nicka sitt farväl och försvinna bland träden. Snart satt jag ensam på ångbåten och paraderade som högsta hönset bland kacklande kycklingar och yrvakna tupper, bråkande lam, gurkor och bärkorgar, som reste till Stockholm för att offras åt stora världens smak. Framkommen föregick jag mina bärare tre trappor upp i Vattugränden och satte mig att hvila. Jag var som i ett förtrolladt slott; porten öppnades på min befallning, men ingen människa syntes. Sedan jag förvandladt mig till en stadsdam i sidenkjortel och ansigtshatt, gick jag ut på

äfventyr med en viss känsla af frihet och oberoende. Troilus sökte jag först, och det var väl, ty de skulle följande morgon resa. Biskop Fahlerantz tog mig sedan på aftonen med sig till djurgården, der vi sågo »Le pied de mouton», en grann fésaga. Han berättade mig som barn mina första sagor. Tafvelexpositionen såg jag tre gånger och följde sedan med biskop F. till Vesterås, der jag var några dagar hos dem, och hos Treffenbergs. Slutligen gick jag ombord på Hans Brask, och i Linköping mötte mig L. och barnen, och vi rullade af till L—g, som blifvit tillbyggt rymligt och vackert med luftiga, poetiska rum. Jag vet ej hvad det är, som gör dem så olika alla andra, — eller rättare sagt, jag vet det! — L. var ifrig att visa allt och att sjunga pappas nya visor. Lindblad sjelf är mycket älskvärd, förnöjsam, god och jemn. Aek, jag kan ej af visorna gifva dig mer än deras namn! Först är det en duette ur Brand, så en visa med U—s ord, *Till godheten*, *En kvinnas tankar vid sitt arbete*, *Nattviolen* (min favorit), *En flickas nekande svar till en friare*, och en liten kvartett med tyska ord. Det kommer visst ut ett nytt häfte till hösten. Det är ju roligt? I går var ungdomen från biskopshuset här, och det sjöngs till månan stod högt på himmelen. —

Lbg. —

Jag är allt för närgången, jag ville veta hvad du tänker, hvad du läser, huru du lefver? Straffar du ett så påträngande intresse? — Det behöfves blott en vink, så drager det tillbaka sina framräckta känselhorn! —

Min sommar har varit god. Den som blott alltid *lefde riktigt!* Jag tycker ibland att jag vegeterar som träden och buskarna, drömmer som plantorna och rör mig som de andra belättna småkrypen och flugorna, hvilka glädja sig i solskenet. Männe äfven de längta efter ett djupare, varmare lif? — Du känner väl ej denna själens stiltje, då allt är lugnt, seglen slappa, vinden matt och ett lätt flor af dimma hvilat öfver nejden? — Du är för liflig, för vaken, för klar för att erfara något sådant. För min natur behöfves tårar, en vind, som rör sig, och så klappar hjertat friare och tankar lyfta ankaret. Men jag pratar! Du begriper dock oftast bättre än jag sjelf mina ord och halfqvädna visor. Emellertid skall du ej tro, att jag går och reflekterar öfver mig sjelf. Dessa menniskor, som omgifva mig, och de söta barnen, göra dagen rik och vexlande. Om jag kunde måla af ungarna, det vore något. Då skulle du få se ett leende cherubshufvud på hvar sida af brevet. Och så snälla de äro! — jag begriper ej hur det går till, ty uppfostran synes så litet. Denna lilla Anna, som nu har kikhostan och hostar så tårar strömma, kastar sig i nästa ögonblick om min hals med ett solskensleende och gläder sig åt allt, finner det till och med roligt att vara sjuk, »ty då flyttas sängen upp till mamma.» Det mest rebelliska ord jag hört af den älsta

gossen (sjelfva den fromma lydnaden), var följande, när här var främmande och han skulle gå ned, äta aftonvard och lägga sig. »Skall du gå ned och äta nu», frågade jag, då han tog godnatt. »Ja, — men jag har ingen aptit,» svarade han, bugade och gick. Den lille, som är två och ett halft år, ser ut som en amorin och sjunger fransyska visor med den mest komiska energi, och morfars vaggvisa: »Jag sjunger för min lilla»; vid orden »snart kommer en guldvagn i fönstret hitin, der sitter en gosse med vingar så nätta och nickar och säger, att vagnen är din», då nickar han sjelf, ty detta senterar han.

Men var det ej det jag trodde, att började jag tala om barnen, så skulle du ej få fred innan jag presenterat Marie med de drömmande blå ögonen, ty det vore att begå en orättvisa. Hon är ej den minst intressanta, och sjunger bäst. Men nu bör du väl få komma ut ur barnkammaren; vi sätta oss kanske i blomsterrummet eller på verandan! Utsigten är ej vidsträckt, men landtlig och behaglig. En björkdunge, vackra åkerfält, rika ängar och närmast, trädgården och dufvorna, som med ljudande vingar flyga mot den blåa himmelen. *Musik* vore väl hvad jag egentligen borde kunna låta dig höra. Tänk dig då en af Beethowens vackraste sonater, spelad på ett nästan öfvermenskligt sätt, — vi höra hvar ton härute! — När den är slut, klingar kanske en visa och så tittar ett blomstrande ansigte ut, ett par bruna klara ögon stråla och L. säger: »Thekla, hvad gör du? Tycker du jag är odräglig, som aldrig slutar att spela? Kom, nu skola vi läsa; jag kommer hit med mitt arbete, U. tar boken, jag skall blott säga till mamma. Men se der kommer hon ju!» En ljusgredelin klädning och en hvit mössa ses i körsbärsalléen och nu sitter hon hos oss, den stilla, goda, som en tyst välsignelse. Hvad i all världen, är mitt papper slut! Jag måste väl då omfamna dig till afsked.

Lbg. —

Nu måste den långa tystnaden brytas. Du får ej längre vara i fred för mig, nu söker jag upp Er och sänder ut min bredfufva. Flyger den ej vilse, så kommer kanske ett blad till mig, ett sådant, som jag längtat efter bland alla sommarens gröna blad. Få se om mitt hopp är för djerft! Vill du veta något om mig? — Det är tidigt på en lördagsmorgon jag vaknat, de andra sofva ännu. Naturen är litet omorgnad, men drar nu så sakta dimslöjan från sitt leende anlete och några blåa blickar lysa fram. Nu aftäckes långsamt den gyllene skörden; som en gåfva inlindad i silkespapper komma sädeskärfvorna fram och småfoglarna börja qvittra. Redan kan jag se stockrosorna, som stå på vakt kring de gamlas hem. I går afton voro vi så förtjusta öfver att sädesfältet syntes förvandladt till en sjö, vi vandrade omkring i mänskenet; allt var så underbart vackert. I

salen glimmade ännu ljusen genom den skira dimsöljan ut till oss, musik och sång ljödo stilla i våra sinnen, då vi togo godnatt. Nu är sjön borta; men dagg glindrar i gräset i stället. Jag kom nyss hit till det behagliga Lbg., der tre generationer älskvärda människor nu hålla mig kvar. Vår Direktör angifver, sig sjelf ovetande, tonarterna och tempot i vår symphoni. Hans arm är bruten, men ej hans skapande förmåga, håret är hvitt, men hjertat ungt. Nya visor slå ut som blommor, och det är de märkligaste tilldragelserna här. Det tyckes vara en i alla afseenden produktiv sommar. Efter läsningen af Brand af Ibsen, skref han ej en recension, utan en vacker sång.

Lbg. —

Du kära vän, nog är du bra god, som åter gladt mig med ett bref! ja, vi hafva ofta tänkt på hvarandra samtidigt. Vår kära kompositör fick sin andel deraf och hans ansigte klarnade, der han satt på verandan och såg utåt fälten. Vi ha nyss läst Brand af Ibsen, denna märkvärdiga bok, som jag aldrig talat med dig om. Den har gjort mycket uppseende och väckt många disputer här i trakten. På Lbg. hade den till verkan en ny visa, som L. sjöng för oss i går afton. Den påminde mig mer om Geijers sänger än någon jag hört af Lindblad.

Orden lyda:

Det talas, förmanas, skrives, predikas,
 Menskan går sin valda väg ändå.
 Och lagar det stiftas och bojer det smides,
 Men att fängsla qvalda menskoanden,
 Ej ord förnä,
 Ej band förslå.
 Förgäfvos hotas, ropas,
 Menskohjertat det ej rör.
 Endast en röst, en enda, trogen,
 Hviskande, tyst det undret gör.

De sista orden kommo, som det sagta milda vädret, hvarom profeten talade, då han förbidade Gud i stormen och jordbäfningen. Nog talar Han till oss på många sätt, och stundom rörer både denna röst och människoropen hjertat; men ack, så flygtigt. »Menskan går sin valda väg ändå, »och intrycket utplånas åter. Endast *En!* O, må vi höra den! S—s ögon glimmade, då denna visa sjöngs; det följade henne att höra någonting sådant. Äfven jag tyckte, att den käre vännen blef vackrare, när qvällsolen sken på hans hvita hufvud och han såg framåt till »undrets land», än när han såsom mången gång för, med dyster panna såg tillbaka på passioner, som han lemnat bakom sig. Almqvist har haft en underbar och hemsk makt en gång öfver hans själ. Ännu kan han, liksom tjusad, tala om honom.

Så skönt, att du riktigt får lefva i naturen, gå ut ensam och lyssna på allt utom och inom dig. Det är en egen njutning. Jag skulle vilja vara med dig, när du gifver akt på de små insekternas lif och vanor. Sådant har alltid mycket intresserat mig. Att vi aldrig skola få njuta af en sommar tillsammans! Men det är mig som råkade jag dig nu ofta. Jag tänker då på hvad du en gång sade, att den inre personligheten hos den man älskar, framstår klarare på afstånd. Vet du jag tycker ibland att jag går som i en dröm, att jag längtar att vakna, att lefva! Hvarför sjunger man vaggsång för sin inre människa, när evighetsbarnet vill slå upp ögonen! Då säger den gamla människan ibland: tyst, sof en stund till. Det är så bekvämt, och det nya friska lifvet domnar åter. O, jag är ond på denna gamla, lata människa, som är så fegt konservatif! När sedan puppan brytes, har själen kanske inga vingar? — Jag känner ibland hur det gråter inom mig öfver de hårda lindorna och brist på evighetsluft. Men *du* har ibland lossat på banden, och därför sträcker barnet armarna efter dig. Ack jag pratar; men du förstår, och jag vill kunna tala fritt med dig, om det ock låter dåraktigt. Om man lär andras språk, får man väl ej glömma sitt eget hjertas? —

Det gläder mig, att du tog så emot X—s bref. Nog tror jag, att du har rätt uti, att ej alla de der artificiella skrankorna kunna falla med ens i en syndig värld, men litet mera menskligt sannt och innehållsrikt kan och får umgängeslifvet bli. Att ej vänskapen mellan man och qvinna oftare är så, fruktar jag, är vårt eget fel. — Humboldts biografi har obeskrifligt roat mig. »Diese Fabel lehrt» etc., att just denna vänskap (mellan man och qvinna) är ett behof i menskligheten, som gifver sig luft i olika länder med samma makt, samma aspirationer hos mer än ett »weibliches Ich». Kunde den blott alltid vara ett stort, sannt, enkelt förhållande mellan människa och människa, huru mycket skulle vi ej kunna lära hvarandra! —

Har du läst Navilles »La vie éternelle»? Det är fråga om, att jag skall öfversätta den. Hvad tycker du om -den? Jag tycker nog den är vacker; men den har bra mycket citationer och verldslig vishet. Jag menar alls icke *verldslighet*, men blott att bildningen har nog stort rum? —

Lund — efter jubelfesten.

Nu äro de glänsande festdagarna med sitt hvimmel slut, men solen skiner klart öfver Lundagårds gamla träd, och jag är ännu i feststämning. Dertill bidrager kanske en serenad i natt, som jag måste taga åt mig, emedan ingen annan ville göra det. Morgonstunden hade också guld i mun, den kom med ditt kära bref. Dess doft mötte mig så vänligt och bekant; jag var i din närhet och läste med största intresse alla underrättelser från Upsala.

Hvar skall jag nu börja eller sluta? I tidningarna kan du läsa allt allmänt, således är det blott mina privata intryck, jag har att redogöra för. — Festdagens morgon gick jag kl. 8 i kyrkan, der biskopen predikade, och messning och sång gjorde ett högtidligt intryck. »Vår Gud är oss en väldig borg» klang ståtligt under de gamla hvalfven. Efter denna festens invigning gick man hem att äta frukost, och efter en stund åter till kyrkan, der jag fick god plats och öfverskådade skånska folkets blomma i all dess prakt. En rikedom af vackra och täcka ansigten och smakfulla toaletter! — Rektor, som då processionen var kommen och de kungliga intagit sina platser, uppsteg i kathedern och talade, var klädd i en gammal kåpa af purpursammet med guldkanter och en vidunderlig kardinalhatt. Jag tyckte mig midt inne i en af Ingemans romaner, då jag såg denna människomassa under dessa åldriga hvalf, solen som lyste in genom de målade fönstren, konung, prins och riddersmän samt sköna damer. En professor från Rostock var nästan det mest medeltidsartade. En lång man med svart hår och markerade drag, ett slags Faustgestalt med en underlig snitt på sin dräkt, rödt sammet kring halsen och en bred gyllene kedja med ett skådemynt.

Låt mig med tystnad förbigå den oändlighet af tal, som vankades. Kantaten var utmärkt vacker och särdeles väl sjungen. Aldrig har jag med så mycken landsmannakärlek sett våra Upsalaprofessorer R. och P., som då bland främlingarna. På eftermiddagen var promenad i Lundagård, och jag måste medgifva, att den senare är mycket mera storartad än vår Odinslund. Så präktiga kastanier, lindar och bokar har jag icke förr sett. Qvällen kom och grupper af pittoreskt bondfolk ströfvade förbi oss bland den andra människomassan. Snart måste man dock lemna allt och begifva sig hem för att bereda sig till balen.

En praktfull anblick mötte, då man inträdde i Föreningens sal, der balen skulle firas. Namnet Esaias Tegnér mötte först ögat i den kedja af store mäns namn, som prydde salen. Det är en vacker tanke, som också ser bra ut. Gallerierna voro fullsatta med damer i lysande dräkter. I salens fond var ett upphöjdt rum såsom choret i en kyrka, och de förnämsta damerna voro samlade der. Jag kom som en liten tunn mjölkdroppe i all denna grädda. I denna helgedom mötte mig också damerna D. och R. i rosenfärgadt siden. Jag hörde talas om en dam i guldkir öfver vit atlas, men jag såg henne ej och anser henne för en myth! — Silkessammet, flor och siden blänkte och strålade i alla färger, och min festprakt föreköm mig som »the sober grey silk», i hvilken alla engelska romanguvernanter från och med Jane Eyre uppträda. Kungen såg trött ut, dansade blott skyldighetsdansar och försvann tidigt. Prins Oscar kom, skakade hand och var nådig och vänlig. Hvilken ovanlig förmåga har han ej, att se och känna igen folk! — Topelius och jag återsågo hvarandra, och det var ett ständigt presenterande. Man superade. Jag vill ej här

tala om jettelaxar och fåglar i sin fjäderskrud, men alls icke *råa*, utan bildade, med handtag i hufvudet. Slutligen for man hem trött af prakt och lefvande, men väcktes följande morgon af nya skott till nya högtidligheter. Den dagen voro vi på middag hos professor O., och sedan på studentfesten. Den var olik våra Knutsfester; man satt i rader, hörde tal och sång, men rörde sig ej fritt som hos oss. Slutligen kom ett fyrverkeri, hvars like jag aldrig drömt om. En syn af lust och fasa. Det föreföll mig som om en komet stött samman med vår jord och exploderat med brak och eldregn. Nordstjernen strålade omgifven af skimrande gnistor, en gigantisk korg, full af mångfärgade blomster, förbyttes till tre brusande eldkaskader. Det susade, fräste och blänkte, och folket jublade. Omgifven af rosiga skyar stod Tegnér's staty och pekade med sin griffel på Lunds vapen och Carl den XV:s namn. Det såg ut som en tanke och var sagolikt. Lugn och klar stod månan på högblå himmel, då vi vände oss hemåt, och snart drömde vi om fantastiska saker. Ännu en promotionsdag; först medecin, så filosofi, temligen lik våra. På festen i Lundagård, som följde, var det skönt att få vara ute i friska luften, se folk, men ej trängas. I dag kl. 2 reste våra upsaliensare, samt norrmän och danskar till Köpenhamn.

T. . . —

På detta vackra ställe, der alla känna och älska dig, och jag ofta har glädjen att höra ditt namn, kan jag ej underlåta att skrifva några ord. Jag kom hit i måndagsafton och reser i morgon. O, hvad här är förtjusande vackert! Då man kommer hit från Skåne, måste man utbrista med Geijers ord i visan:

Må kornet, rågen
på slätten trifvas än så väl.
Till skogen, vågen
och bergen trår min själ.

Dessa blåa berg med sin hemlighetsfulla slöja, dessa skogbeklädda höjder och leende gröna dalar, och den djupblå Vettern; du känner allt detta! Men ack, i denna trakt har du också genomlevvat mycket lidande. Kanske har det förmörkat den för dig?

Egentligen skulle jag hafva rest på tisdagsaftonen, men bestormades med böner att stanna öfver onsdagen, J--s födelsedag, och i djupaste hemlighet äfven min. Husfruns dag firades med oändligt mycket grönt och kransar, salen var en löfsal, ljuskronan behängd med luftiga, doftande linnearankor och sjelfva rättaren skref vers och tolkade tjenarenas känslor ganska bra. Den vackraste kransen var den af blomstrande barn kring den glada modern. Ångbåten gjorde mig ett spratt och gick ej som jag trott, och nu måste jag dröja en dag till. Nu hafva vi också varit vid Dunkehallar och det vackra Husqvarna, der vi promenerade till alla fallen och Ebbes qvarn.

Vid den skummande forsen satt en ung artist och målade. Vi sågo honom hemligt öfver axeln och funno naturens kopia ganska bra lyckad.

Lbg. —

Så är jag nu verkligen här och mina irrfärder slutade. Skall jag gå i ordning med min berättelse, så sof jag ovaggad, och Vettern var som en spegel. Det var en förtjusning att komma upp i den friska morgonluften och återse dessa vackra trakter. Motalavägen — du minnes den? — Mitt fartyg hette Esaias Tegnér. Platens graf såg jag också,

»Vid de böljor sjelf han diktat,
vid den strand han sjelf har byggt.»

Man framgled mellan de lummiga stränderna; det unga barfotade Sverige öfveröste oss med ett blomsterregn, och de första smultronen logo förföriskt emot oss ur små näfverskåpor. Vid Bergs slussar var vagnen från Lbg. med de kända hästarna mig till mötes, och L. och barnens kära ansigten nickade emot mig. Vi rullade af till Linköping, der vi åto middag hos biskopens. Sedan vi svalkat oss på balkongen med utsigt åt Vreta kloster, och småpratad en stund, reste vi och kommo till det gröna, lugna Lbg., der de gamla och de små väntade oss. Det var godt komma in i mitt välbekanta rum, och hvad låg väl der på bordet mellan två förgätnigejkransar? — Jo, ditt kära bref! — Åter satt jag som förr i förtroligt samspråk på verandan. U. saknades, men vi hörde på barnens djupsinniga genealogiska forskningar: »om tant Thekla vore riktig syster till mamma och pappa»? Och frågan hänskjöts till gamla Anette, såsom den mest opartiska. — Jag somnade på qvällen med en lycksalig känsla af att ha kommit i hamn. På Söndagen afskedades kappsäcken, och jag såg hemmastadd ut. Vi gingo med barnen genom skogen till kyrkan, dit de gamle, som skulle gå till skrift redan rest. Vi hörde en vacker predikan, och det rörde mig djupt att bland landtfolket se dessa två kära hvita hufvuden böja sig i tyst andakt. — »Bevare Er till evinnerligt lif» genljöd det uti mitt hjerta. Husfadern kom hem till middagen, solbränd och militärisk. Lilla A. sade honom, att han blifvit ful, men att A. ändå var pappas vän. Sednare på aftonen skulle jag få höra visor, dem som kallades »Theklas visor». Jag kände dem knappast; det var som om jag tanklöst strött ut några frön, och nu fått se osedda, sköna blommor. Aldrig trodde jag det skulle bli något af dessa arma ord! — En börjar:

»Mänken dallrar öfver vägen,
ljuft i blomning doftar rågen;»

det är aftonstämningen efter en skön dag, som man med saknad ser försvinna. *An die Nachtigall* är oefterhärmligt Lindbladisk; *Önskan*

i *Salongen* är innerligt vacker med violoncelle-accompagnement, men jag kan ej beskrifva. Kom och hör dem! Sedan blef det Sehlstedtska visor, som U. sjöng så lifligt. *Vårrim* och *Segelsång* äro hittills mina favoriter. Under den sistnämnde tyckte jag att skummet stänkte kring mig under det att jag flög fram på hafvet. Fru L. satt och hörde på med strålande ögon.

Jag vet att du förstår och deltar i den förlust jag gjort, då jag mistat min enda kära morbror. Jag känner mig så ensam sedan detta band brustit. Det är som om jag blifvit mycket äldre sedan jag ej mera står i detta dotterliga förhållande till någon, ej har någon, som ser på mig som på ett kärt barn af den så varmt älskade. Jag saknar hans lifliga bref, hans ungdomliga sätt att se allt. Man äger qvar en stråle af sitt eget ungdomslif i dessa gamlas kärleksblick, och de sammanhänga med så många kära minnen. Morbror satt klädd i sin gungstol. Lik sin hela släkt talade han ej om sin bortgång, anade ej att stunden var så nära, då han hastigt och halfsjungande utbröt: »hemåt går min färd i dag,» och några ögonblick derefter var han död.

Jag blef nu afbruten af X., som knackade på min dörr. Han har setat hos mig och läst en religiös afhandling, som han skrivit öfver evangeliet om Samariten. Vackert, djupsinnigt och innerligt. Min själ är full deraf och jag skall en gång tala med dig derom. Är ej Guds ord likt en källa, der man ibland ej ser mycket, ibland sin egen bild och stundom hela himlens djup?

Då jag satt och sydde tänkte jag på två olika slag af ånger; den, då man sagt för mycket, låtit hjertat genomskina allt för klart, och den, då man lefvande begrafvit och inmurat sina känslor. Hvilket är värst? — Inför världens dom, det första, men måne vi ej inför en högre blick hafva ansvar för det sednare, att ej meddela af våra gåfvor, ej genom dem vara mera för andra?

Jag vaknade denna morgon väckt af en dröm, som gjort mycket intryck på mig. Jag vet, att drömmar förefalla obetydliga, då de berättas för den, som ej erfar deras magiska verkan. Jag hör och ser ännu allt — jag känner huru hvimlet kom allt närmare och hotade att draga mig med i hvirfveln såsom i en ström. Jag ser den betydelsefulla blicken, jag hör de dofva slagen: »ditt eget hjertas slag», säger man; ja visst! Denna naturliga förklaring minskar ej det gripande i drömmen. Kunde jag måla, skulle jag återgifva dess bilder, så klara voro de. Jagtpartiet, de vackra hästarna, damen i den gröna sammetsklädningen. — och der borta den blånande kullen, der något sakta restes upp mot himmelen.

Nu har jag samlat alla dessa intryck i nedanstående dikt, som jag kallat:

En dröm.

Jag stod uti en vacker okänd trakt;
En fremling visade mig villans prakt.
Här hvälfda fönsters luftigt byggda rad
En utsigt röjde stor och fri och glad.

Från rum till rum beundrande jag gick,
Lik fjärlin flög kring allt min tjusta blick;
Så kom jag till en enslig marmorsal
Så enkelt skön, så fridfullt tyst och sval.

Der satte sig min cicerone ned;
Mot vester solen bortom bergen gled.
Framför mig låg en tafla underbar,
Omätligt afstånds blå i fjerran var.

Och allt dess lif, dess oro som dess fröjd,
Nu klarnade som ur en dimma höjd;
Allt fick i hast gestalt och form och ljud
Och sommardagens rika högtidsskrud.

Ett sorl af tusen röster jag förnam,
Ån ljuf musik, än jagtrop, sorl och glam,
Och mellan detta, några dofva slag —
Liksom en varning, ohörd, hemsk och svag.

En rysning genom mina lemningar gick;
Ledsagarn gaf mig nu en sällsam blick
Och sade: säkert vet du, hvad som sker,
Hvem lida skall, då denna hopen ler?

Då låg alltsammans för mig tydligt, klart;
Ett kors sig höjde emot himlen snart,
En krigsknekt såg sig vild och bister om,
En farisé i sida kläder kom.

Men nära mig jag såg ett muntert hof,
Der ystra skaror sjöngo nöjets lof.
Der hördes skratt och rop och bågarklang.
Lätt öfver fältet stolta hingsten sprang.

Och sköna qvinnor under dans och lek
Blott hyckla kärlek, öfva list och svek.
Jemnt genom glada sorlet hörde jag
Från Golgatha de dofva hammerslag.

Allt närmre kom mig ystra hvimlet nu,
 De snart mig kunna rycka med sig. Hu!
 Skall ingen hejdas i sin vilda fart?
 Skall jorden under dem ej bäfva snart?

Jag frågte den, som vid min sida stod!
 Han svarte: »Ån har Herren tålamoöd.»
 Då såg jag upp, det var en engels röst,
 Se ned, den ropte, i ditt eget bröst!

Hur ofta mins du, när du världen hör,
 Hvem som för dig i törnekronan dör?
 Jag vaknade, — det grydde än en dag.
 Jag hörde blott mitt hjertas dofva slag.

Lbg. —

Du ser med vänliga ögon på min dröm och du kan nog förstå, att den gjorde intryck? — Vore blott ej alla intryck så lätt utplånade! O, den som kunde vara trogen, kunde bedja nog varmt och innerligt för sig och andra! Men denna återkommande slapphet, denna brist på kraft och värme emellanåt, är odräglig. Jag kan vredgas öfver min egen ljumhet, men denna vrede är som en kornblix, den flammnar ett ögonblick, men följes ej af fruktbarande regn. Gud hjelpe oss alla! Hvar och en har sitt.

Har du läst Topelii *Septembernatt*? — Det är att se i stort. Hvem vet hvilken härjare släppes lös? — Mätte himlen gifva regn — och tårar! — Hur ondt gör det mig ej, att du ej är frisk! Herren lär oss dock mycket under sådana förmörkelsetider; det är som det täckelse, som hänges öfver buren, när fogeln skall lära sig en ny melodi. Mätte det snart ljusna!

Tack för ditt sista rika bref, som gjorde mig glädje, gjorde mig godt inuti själen. Jag känner detta samband med dig, då ditt andliga lif stärker mitt som ett kol värmes af det andra, som när *en* andes flägt lifvar den. Hur ofta är det ej torra i vår inre verld därför, att man ej vänder sig till den, som skapar i oss en springande källa till evinnerligt lif. Mätte X. få af »det lefvande brödet», du talar om, så att han ej »gifves upp i vägen». Tack för att du skref till honom! Ja, hvarför skall man vara njugg emot hvarandra i detta korta lif?

Den 1sta Augusti gör sitt inträde i dag med strålande prakt, himlen är blå och luften varm. I dag kan visst klöfvern bergas. Redan hör jag barnröster på gården, och dufvornas vingslag. Hvad gör du i dag? Hvad tänker du? — Ofta om aftnarna, midt under sång och musik, tycker jag mig höra »slottsklockans toner i stilla qväll».

Du vet, att de tafloer ur hvardagslivet, som jag kan gifva dig, äro inskränkta inom samma trånga ram, den gröna, som omsluter Lbg. Finge du se med egna ögon, skulle du finna färgerua lifliga och friska, men min gamla stålpena måste lemna alla anspråk på att vara målande. Vi ha varit bjudna till A. till major F. Frun i huset der är ovanligt bildad och ovanligt bildande, jag menar, hon har skapat om en ful stenbacke till en förtjusande park. Sådant tycker jag om! Jag skref också ett poem, när jag kom hem. Det är det enda »uffens» jag kan påminna mig, att jag gjort, ifall icke några andra poemer gå under samma benämning? Från E. har jag haft bref, som talar om den glädje hon hade af ditt besök och edra samtal. Huru sällsynta äro ej sådana samtal! Det är ju för det mesta som om vi skulle stanna på jorden alltid, fastän vi blott äro gäster? — Ibland kan man törsta midt i yttre öfverflöd, och under det att sinnena fröjda sig, gråter ofta hjertat som ett litet barn och längtar efter det eviga.

Upsala —

Jag måste än en gång tacka dig för den kära lördagsqvällen. Jag kunde sedan ej somna; de älskade bilder du frammanat, stodo så lefvande för mig. Det var ej några *fotografier*, nej, de hade färg och lif. Jag fann ett blekt och matt försök från längesedan i min låda och gladde mig åt, att du nu skulle fortsätta! — Ett nytt blad skickar jag till din krans för att i min ordning ägga dig. Att C. J. L. Almqvist inträdde just den qväll jag här beskrifvit, vill jag ej påstå, men jag såg honom ofta komma så, och de prismatiska brytningarna af ljuset i olika färgskiftningar inom samma afton stå klart för mitt minne. Hur skulle beskrifningen på en senare tids afton vara — med Wennerberg, Josephson, Thengberg m. fl.? Vårt lilla hem med sin enkelhet och sin flägt af poesi, de perlfärgade små sofforna, barnstolarna och de små amättningarna, samt vår beskedliga piga Lovisa, som ropade »Gå sta nu», när bordet var i ordning; Wennerberg galopperande, med det långa håret flygande, och sjungande på duetten ur Skapelsen: »med dig! med dig!» Nej, jag kan både gråta och skratta vid dessa minnen, de äro blott för dem, som varit med derom.

—r.

Här är så vackert! Jag sitter ute och ser på den blåa sjön och fjärlarna, som omfladdra blommorna. Jag undviker alla allvarliga samtal med ***, ty våra åsigtter äro så olika.

Sednare. Nu flyr jag till dig från ett långt samtal. Jag har undergått en sorts examen. De böcker, som erbjudas mig för att hjälpa mig ur min okunnighet, lemna jag kvar och går in i mitt rum att skrifva. Jag är helt sorgsen och vemodigt ständ och skulle vilja taga dig i famn. Ack

käraste vän! Huru kan begär efter sanning vilseleda så? *** menar det väl och säger sig vara lugn och tillfredsställd. Jag blir så underlig till mods, när jag ser detta »sökande efter sanning». Gud bevara vår tro och förbarme sig öfver vår dumdristighet att bedömma Hans råd om vår salighet!

° ° °

L—g.

*** sade häromdagen: »var glad, att du ej har så många omkring dig!» Jag tänkte då på, hvad detta med all sin oro är för en rikedom, och kände mig som en ensam fogel på qvist: «Il sent fléchir la branche et chante pourtant, sachant qu'il a des ailes.» Skall jag bikta för dig, hvad jag ett ögonblick tänkte?

I klagen: »vår sommar är icke glad»;
 Du öppnar ditt ängslade hjerta.
 Jag tröstar; — hvad ville jag ge, O hvad,
 För all er lyckliga smärta!
 Jag har ej fader, jag har ej mor,
 Ej make, ej barn jag äger;
 Jag har ej syster, jag har ej bror,
 Som lugnande ord mig säger;
 Så ensam skall jag i verlden gå,
 På vännernas rikedom blicka,
 Och sakta tröstande andas på,
 När rosornas taggar sticka.
 O nej, fast sorgsen och själfvisk nyss,
 Jag skall det ej mera vara!
 Mig solen värmer som faders kyss
 Och tårar bli sånger klara.
 O, den som gjorde mitt hjerta så fullt
 Af brinnande kärlek, skall äfven huldt
 Min lefnads gåta förklara.
 Var trogen och vänta bara!

° ° °

Du kära, älskade! Gud signe dig på din födelsedag! Ack, om jag kunde gifva dig mina bästa landtliga stunder som man gifver en bukett! All musik, allt skönt här, ville jag dela med dig! Gud gifve dig hälsans gåfva och allt godt! Han vände sitt ansigte till dig och vare dig nådig! Tack för allt hvad du varit för mig under detta år, och håll fast vid mig framgent!

År kunna då
 Komma och gå,
 Mig stör ej sommaren, hösten och vintern!

En dag sednare. En festlig dag här, en riktig idyll! Värden kom hem från mötet, solbränd, trött och lycklig. Alla gånger voro krattade, barnen söndagsklädda och L. strålände af fröjd. Frukostbordet var dukadt på verandan, kaffet var klart, »så klart som hennes öga» och hvetebrödet förträffligt. Den nya potatisen mönstrades, och tvänne hvitmössors närvaro ökade stundens högtidlighet. En af dem medförde från Köpenhamn Thorwaldsens medailloner, *Natten* och *dagen*, i present. Vi gjorde, sedan de rest, en lång promenad och sågo hur regnet gjort godt. Smultron och de första hallonen visade sig vid middagsbordet, och körsbärsträden bjödo sina första bär. På eftermiddagen sutto vi åter ute, sågo på Nattens och Dagens vackra bilder, kände rosornas doft och läste högt för hvarandra ur Auerbachs *Auf der Höhe*. Jag skulle vilja säga, att qvällen slutade med musik, men det är icke sannt. L. hade sårat sitt finger och kunde ej spela, men det var harmoni nog ändå. Vi slutade qvällen i de gamlas hem.

Auerbachs bok har gjort oss mycket nöje. Hvad den är bra! Mins du när Valpurga kommer hem och badar sig i sjön, sköljer bort allt verldslifvets stoft, och sedan första gången gör upp eld i hemmet? Der finnas höga, stora, sanna tankar — och ändå är det något jag längtar efter, något som jag hittills ej fått. *Det enda*, som hjälper den fallna menniskan. Tror du ej, att författaren är Spinozist? Ännu har jag ej läst slutet, och huru än detta må bli, är jag dock tacksam för de goda stunder denna bok skänkt mig. Så på landet i stillhet är det godt att läsa, läsa och tänka och lefva i tankarna. — Jag känner de personer, du talar om, och har sett dem båda, men då voro de också båda stilla och kloka. Sedan dess tyckes lifvet hafva beröfvat och begäfvat dem åtskilligt. Det gör mig mycket ondt om honom! Det måste vara förfärligt att se en älskad maka bredvid sig, beröfvad sitt förstånd! — Hon — och dock ej hon! Hvar är den förra, — den rätta? — Det är att blifva tokig på sådana frågor!

Hvilken skön sommar! Hvar dag är så vacker, att jag tycker någonting utomordentligt skulle hända under en sådan himmel. Här spränges berg och då och då höres skott, som fira den menskliga intelligensens seger öfver den råa naturen. Mina tankar gå långt bort, i norr och söder, i öster och vester och söka upp älskade menniskor. Med ens är jag hos er och ser ut öfver det sommarliga Upsala och älskar er. Skall jag sända af denna långgrandiga krönika öfver »ein Leben, in dem nichts vorgeht»?

Får jag komma till dig en liten stund? jag knackar blygsamt på din kammardörr och hoppas att du öppnar. Redan känner jag den lifvande flägten af din närhet, en verkan som frisk luft och solsken. Jag sitter godt i soffan vid din sida med en vacker hvit kudde bakom mig och den lilas-färgade schalen som draperi! Så hölj'd af din välvilja, ombäddad af din godhet finner jag mig väl och hemmastadd. De

trefliga rummen äro sig lika, skyddsängeln står på sin plats, C. kommer leende emot mig och kyrkogårdens träd nicka på guldgrund, ty solen sänker sig mot vester. Ack, om jag nu kunde få höra din röst och se dig i ögonen! — Men jag borde ju nu i stället för att vara frågvis berätta dig något; jag som har rest och till och med färdats öfver Sundet och gått i bokskogen. Ja, det var festligt i Lund och »yndigt» i Danmark. Jag vandrade i museerna och hade också nöjet vara hos komponisten Heises. Der var vackert som i en saga. En lefvande krans af grönt och blommor omgaf ett rum med höga spetsbågsfönster, hvarigenom man såg det blåa hafvet med hvita segel och bokskogen med flockar af lättfotade rådjur. I biljardsalen lekte skälmska genier med klot, och taket var fullt med englar. Der bredvid små rum i pompejansk stil, der en hvitklädd vacker fru syntes som ställets goda fé. Hon bjöd oss jordgubbar, som så tidigt på året äfven förekommo mig som framtrollade. Jag stod vid bryggan på Fredensborg och såg öfver till *Nöddebo* och jag tror jag skulle sett »Nicolai» och »Gamle» med, om jag haft en kikare. Det var så vackert i den parken! Högkyrkliga alleer, eremitager och ensliga läsarevrår, hvita statyer bland ljusgröna bokar, blommande hagtorn och guldregn.

Jag såg i Fredriksborg i slottet (ett riktigt gammalt slott med vindbrygga och löpgrafvar) den grannaste lilla kyrka, jag i mitt lif skådat. Det måste vara Italiensk smak, och så vilja katoliker hafva det. Solen sken in genom målade fönster och kastade en aftonrodnads fantastiska skimmer öfver smärta pelare, orgel och chor. Inga bänkar syntes på golfvet. Hela galleriet berättade underbara historier. Man såg Jephthas dotter möta sin far, såg Moses höja kopparormen i öknen, bebådelsens engel komma till Maria m. m. Men nu kan du vara trött på resebeskrifningar. Hur här är, vet du. Barnen leka och dufvorna flyga som i fjol. Hvilken torka! Solen står som en vredgad gudomlighet och dödar med outhärdliga blickar. Himlen är skön och blå, men blommorna vissna, gräset torkar, och jorden är en Semele. Härom dagen kom dock ett regn, och jag kan ej säga huru ljufvigt det var! Dropparna lyste i solskenet som guldkorn från himlen, fallna i den halfdöda åkerns sköte. Manna! — Vi sitta i skuggan och uppfriska oss med musik och med att läsa en intressant bok af Auerbach. Lindblad talar om, att han är gammal, ser mörk ut ibland, men är genialisk och originel som högst få. Ett naturens Söndagsbarn! I dag hafva vi båda varit ensamma till middagen; de andra borta. Han började med att skämta öfver, huru tvungna och generade vi skulle vara på tu man hand. Men småningom blef hans tal alvar och jag idel öra. Jag kände mig hedrad af, att han ville tala vid mig så.

Jag tycker det är roligt att skrifva till mina vänner; det är alls ingen dygd af mig, snarare egennyttan, när man helt obesvärad får gifva luft åt sina tankar, och så kanske hoppas att bli ytterligare belönad med ett svar. Nej, lefve posten! Dammet af postkärrens

hjul är som ett moln med vederkvickande regn. Det kommer så friskt hemifrån. Blomdoft från kära själar, samtal med dem, som blickarna ej nå. Jag ville arbeta dubbelt så mycket för sådan skörd; ty att låta pennan löpa, dansa och svänga sig, är då intet något arbete.

L. nära Stockholm —

Nyss uppkommen ur ett uppfriskande sjöbad begagnar jag ögonblicken, innan mitt värdfolk kommer hem från staden, för att tala med dig. Ännu är jag kvar på detta förtjusande ställe. I går ämnade jag resa, men blef så hjertligt ombedd att stanna kvar, att det är omöjligt neka, isynnerhet nu, då dagarna äro så vackra. Hvad jag njuter af den naturskönhet, som omger mig! Den är nästan öfvervåldigande. Jag förstår hvad Irma i Auerbachs bok kände, då hon låg i skogen och tyckte sig försmälta till ett med naturen och bli en ton i den stora lofsången. Jag vandrar ut om mornarna med Robertsons biografi under armen, åtföljd af den stora hunden, som blifvit min vän. När han ligger vid mina fötter och ser på mig med de kloka ögonen, och böljorna slå mot strand, och träden susa, så är det som om allt ville tala, men ej kunde det *ännu*. Då måste jag tänka på de bundnas lösning, de döfstummas helande och Guds barns härliga frihet. Ett högre hopp rör sig i mig, jag tycker mig vara som ett litet hoptorkadt frö, när dagg faller och sol skiner. En oändlig känsla af framtid vaknar, men behofvet af hjälp är stort. Jag kan ej gifva ord åt allt detta. Tacksam är jag att få gå så här allena för mig sjelf. Det var en öfverraskning att få se N—s i Söndagsmorse, men de försvunno som en vision. H. sade: »hvad du måtte ha skrivit mycket i sommar.» Ack nej! Jag har blott sugit in alla dessa dagdroppar, som en törstig planta. Nu kan jag icke producera något. Hur kan du bry dig om mig? Sednare på söndagen kommo A. H. och E. G., två lifliga flickor, som lefva för filantropiska idéer och svärma för folkhögskolor etc. etc. Jag tyckte om dem, men kände mig som en mygga bland bin! — Jag är en smula modfälld, ty min arm är svag och trött. Jag duger ej att virka och sticka mera. Dessa de vigaste arbeten ute, har jag kanske hållit för mycket på med. Intet arbete åt dig som förr om somrarna. Jag hade alldeles glömt bort, att det fordrades någon försigtighet mer. Det hade varit så roligt börja en julkapp åt dig. Så ämnade jag, men nu gör jag ingenting, skrifer ej heller länge i sender. Dummare är jag också än förra sommaren.

Flera vänner hade hjälpt Thekla med utgifvandet af en bok för barn och som man kallade *Året*. Den utkom om hösten 1868. Hvar och en af Theklas vänner hade jemte

honne tagit en månad att beskrifva, men inkomsten af denna bok ville vännerna, att Thekla skulle behålla för sig, och man hade gladt sig åt, att hon för denna summa skulle kunna förskaffa sig åtskilliga nyttiga saker, bland annat en varm vinterkappa. Huru de flesta penningarna användes framgår af nedanstående lilla biljett.

Du får ej neka mig den glädjen att gifva inneliggande lilla summa i *all tysthet* till skyddshemmet. Ser du, vi gifva hvar sin tia af Årets skörd! E. har plockat ax i Augusti, och jag har sålt dem. Här är min October-marknadsgåfva, tian n:o 2, och din egen julgåfva, tian n:o 3.

Frukta ej att få se mig lik Ehrensvärds plansch; jag vill just visa mig i en varm vinterkappa, som jag fått af Er och som just därför skall värma mitt hjerta dubbelt. Jag har lagt dina ord på hjertat!

Nu funderar jag på idioterna, men känner mig beslägtad med dem. Det finnes väl ingen otryckt vers af E. Björk, som man skulle kunna få? Är det en oförskämd fråga, så förlåt och låtsa som det aldrig vore sagdt!

Bref till en manlig vän.

Gode vän!

Är du missnöjd med mig? Har jag gjort dig ondt? *Du* fruktade att hafva gjort mig oro och ångrade nästan att du skrivit. Det behöfver du icke, ty min öfvertygelse är ej rubbad. Hade den blifvit det, då hade du visst gjort mig mycket olycklig; då hade jag klagat som Maria Magdalena vid grafven: »de hafva tagit bort min Herre, och jag vet icke hvar de hafva lagt honom? — Men jag vet att min förlössare lefver och jag sitter lugn vid korsets fot. Det är mitt stöd, när allt vacklar och förändras. Du är så god, så sann, så enkel. Din själ skulle passa så väl att afspegla kristendomens heliga enfald i all dess enkla höghet. Andra människor säga mig, att du är *Deist*. Jag förstår icke dessa benämningar eller allt hvad de innebära, men ordet *deist* tyckes mig betyda: en som älskar Gud. Det är ju då ett godt namn? Men det är blott »naturlig religion» säger man. Kan den icke vara knoppen till den uppenbarade religionens blomma? Är det möjligt, att en själfgjord religion kan vara människan kärare än en, som Gud skänkt henne? En religion, som är så rik, så stor, att hennes jordiska förstånd icke kan fatta den, ehuru den uppfyller alla dess fordringar, så rik och outtömlig, att när själ och hjerta upplysts och förklarats deraf man dock känner att det behöfves evigheten för att begripa den kärlek, som öfvergår allt förstånd.

Man behöfver födas på nytt på denna jord till ett högre andligt lif, och denna späda nyfödda andliga människa inom oss fattar hvad den naturliga människan blott anar, emedan det nya englabarnet har ödmjukhetens klara blick och trons vingar. Tron är en kraft, icke en svaghet! Hon är ett nytt sinne, en inre syn. Kanske måste man hafva genomgått sorg och lidande för att uppskatta detta öga för det eljest osynliga.

Du fruktar, att jag skulle blifva *Pietist*? Ack käre vän, det är mycket farligare att bli för verldslig, för kall, för likgiltig! — Pietet är ju något godt? Jag vill heldre vara *pietist* än *rationalist*; men jag vet icke hvarför man icke kan få hafva både hjerta och förstånd? Hvad Gud har sammanfogat skall människorna icke åtskilja.

Jag är öfvertygad, att om vi båda bedja, söka Gud i hans ord och i naturen, så finna vi honom, om än på olika vägar, och finna hvarandra en gång igen deruppe hos Honom.

* * *

Man var vid denna tidpunkt betänkt på att samla medel för ett idiothem i Stockholm. Thekla var mycket ifrig i att för detta ändamål samla både penningar för hemmet och uppsatser för en bok, som skulle utgifvas för samma ändamål. Då hon denna höst återkom till Upsala, fann man henne klen och svag till kroppen och ofta retlig och förströdd till sinnet. Den uppbörd af penningar hon åtagit sig i och för idiothemmet, förorsakade henne ofta oro och ångest, och många af hennes sista krafter egnades åt att vandra omkring bland vänner och bekanta med för nyssnämnde ändamål cirkulerande listor. Julen kom och hon tillbragte den som vanligt ofta i familjekretsarna hos olika vänner. Med ånger kan man nu tänka på, att man ej tvingade henne att njuta mera stillhet och ro, utan bad henne deltaga i de sällskap, som vid denna tid oftare än vanligt samlades, och hvori man var van att finna Thekla utgöra en af de lefvande principerna. Man hade, såsom hon sjelf sagt i sitt bref, »glömt bort att man behöfde vara försigtig» med hennes ömtåliga varelse, och sjelf hade hon ej motståndskraft nog att värja sig. I februari månad bröt sjukdomen plötsligt ut med hvad man då ansåg för en hjerninflammation. Hon låg nu till sängs i flera veckor och vårdades derunder på det ömmaste af fru domprostinnan Knös och

hennes dotter. Hon yrade häftigt, men hade deremellan fullkomligt ljusa ögonblick, då hon kände igen sin omgifning, önskade se än den ena än den andra af sina vänner, samt tog nattvarden. Genom många af hennes yttranden då, kunde man sluta till, att hon sjelf ansåg sitt lif afslutadt, vare sig, att hon trodde döden nära, eller fruktade, att hon aldrig mer skulle fullt återfå sina själskrafter. Hon brände sjelf en del papper, hvaribland förefunnos några af hennes sednaste poesier, samt yttrade önskningar om ett eller annat, som skulle bortgifvas till hennes vänner. Det första häftiga utbrottet af sjukdomen efterträddes småningom af ett lugnare tillstånd, men hon återvann ej sina själskrafter. På våren fördes hon ned till Vexjö hospital, och man hoppades att en ändamålsenlig vård der skulle verka till det bästa. Här tillbragte hon dock de återstående 11 åren af sitt lif utan att väsentligen förbättras, och här besöktes hon under dessa år flera gånger af domprostinnan Knös och hennes barn, samt af flera andra vänner från forna dagar, hvilka hon alltid igenkände. De sista åren blef hon allt svagare till kroppen och tillbragte det sista året mest sängliggande, tills hon 1880 den 16 April utslocknade helt stilla. Budskapet om hennes död kom med en känsla af befrielse och glädje för dem, som älskat henne. De som rätt kände och förstodo henne, skola aldrig glömma henne, och oaktadt alla vidlådande menckliga svagheter och ofullkomligheter, utöfvade hon ett stort personligt inflytande till allt ädelt och godt på sin omgifning. Hon var mild och ödmjuk af hjertat och framställde sig i förhållande till sina vänner alltid som den hjälpbehöfvande, som af dem behöfde hämta styrka till sitt andliga lif. Men hennes eget rena, oskuldsfulla väsende, hennes varma tro och hennes öfverseende med andras brister predikade ofta, henne omedvetet, för de starkare. Kunde den skildring vi här, för det mesta med och genom hennes egna ord sökt gifva, äfven

för andra göra hennes inre väsende och riktning, mera kända och uppskattade, skulle vi känna oss lyckliga. Hvad hon som skaldinna var, har redan fått både sitt erkännande och sin dom af mera dertill kompetente domare än vi. Hvad hon var som menniska, och genom hvilka ärfdade anlag och yttre omständigheter hon utvecklades till hvad hon var, hafva vi här sökt att framhålla. Bland hennes efterlemnade papper funnos många uppsatser på vers och prosa, som vi ej här kunnat begagna, då vårt utrymme varit begränsadt. Hos vänner och bekanta finnes ock många poetiska utgjutelser, som aldrig blifvit tryckta. Vi hafva deribland som slutpunkt valt den sista versen ur ett poem, skänkt till en vän, sedan de båda hade gått till nattvarden. Theklas innersta väsende och grund var religiöst, derifrån utgick och dit återkom hon alltid.

Herren är de sina nära,
Herden vårdar späda lammnen.
Törnet sjelft skall rosor bära
Vid hans kors. Ja, amen, amen!

I denna vers uttalar hon sjelf den förhoppning, som lever i alla hennes vänners hjertan, nemligen att den Herre, som lade henne korset af en obotlig sjukdom uppå, ej lemnade henne allena med denna börda. Yttranden under hennes sjukdomstid gifva oss äfven hopp om en inre fördold gemenskap med hennes Gud. En vän (domprostinnan Knös), som vid ett besök hos henne i Vexjö gjort henne den frågan, om hon kunde bedja, fick då intet svar derpå, men när hon efter ett par år återkom till henne, sade Thekla af sig sjelf: »Vet du, jag kan bedja.» Att det ljus, som så inträngde i hennes natt, också till det sista har lyst och ledt henne, det våga vi hoppas.

8. Litteratur.

Østen for sol og vesten for maane, et æventyrdigt af *Holger Drachmann*. København 1880. Pris kr. 2,25. Anm. af *L. H. Åberg*.

Vår tid är, åtminstone i ästhetiskt afseende, en realistisk tid; det är obestriddigt. Vi säga detta hvarken som beröm eller tadel, vi påpeka det blott som ett faktum. Men man må härom tänka, hvad man vill, så kan man ej neka, att det understundom är uppfriskande, att midt i en sådan tidsålder se ett snilleverk framträda, och ett snilleverk af *hög* betydelse, som är ett barn af en alltigenom idealistisk, ja i sanning »högpoetisk» t. o. m. fantastisk stämning. Med glädje måste en sådan företeelse hälsas, särskildt af den, som vill instämma i Tegnér's ord:

I många former trifs det sköna,
Och skönt är allt, som snillrikt är.

Af detta slag är det diktverk, som nu föreligger oss. Det saknar visst icke en och annan äkta realistisk episod, men det hela är dock, hvad det ger sig ut för att vara, »Et æventyrdigt». Dess motiv är hämtadt från sagans verld, och framställningen rör sig inom fantasiens område, hvars skönaste hägringar skalden låter i skiftande färgprakt träda fram för läsarens inre öga. Diktens höga poetiska värde ligger öfver allt vårt omdöme. Vi afhålla oss så mycket hållre från hvarje betraktelse af detsamma ur denna synpunkt, som vi i detta afseende kunna hänvisa våra läsare till en anmälan af detsamma, som redan blifvit synlig i en af hufvudstadens tidningar och är författad af en man, som själf både såsom skald och konstkritiker intager ett framstående rum i vår svenska vitterhet.

Men dikten kan ock förtjena att ses ur en annan synpunkt. Den är likasom de flesta af nutidens poetiska skapelser inom grannlanden en verklig »tendensdikt», men i ordets *bästa* mening, en tendensdikt, som vetat bevara en hög poetisk skönhet. Och den berör i denna sin egenskap ett ämne, som minst af alla är främmande för denna tidskrift, nämligen helt enkelt kvinnofrågan, särskildt kvinnans förhållande till mannen — således just frågan om kvinnans *emancipation* i egentligaste mening. Det är som ett inlägg i denna fråga, *vi här vilja betrakta densamma.*

»Lad Kvinden tale længe nog om Hjærtet
fra Ungdom af alt færdigt til at elske.

— — — — —
— — — — —
hun bliver ham en Elskerinde om
— maaske — men aldrig Viv ham eller Ven,
før borte fra ham hun har Livet levet.»

Så uttalar skalden själf kärnan af sin ståndpunkt i nämnda fråga, och hans hela dikt är en illustration härtill. Genom den ännu åtminstone i praktiken ej ovanliga uppfattningen, som i kvinnan ser »En blomst, en Due», den mannen troget vårdar, den han vill bära på sina händer genom lifvet för att njuta af dess fågring, i hvars sällskap han vill jollra bort sina lediga stunder, utan att låta henne blicka in i den värld, som utgör skådeplatsen för hans lif, hans arbete, hans strider, hans fröjder och sorger — denna uppfattning gör ej kvinnan, till hvad hon kan och bör vara för mannen, »den hjälp, som sig till honom hålla må.» Mannen blir på detta sätt, med all den ömhet, han visar sin maka, med alt det tillmötesgående för hennes minsta nycker, han kan lägga i dagen, dock i grunden rå. Han röner ej af henne det humaniserande inflytande, hon på honom kan utöfva, minst i de förhållanden, för hvilka hon är främmande. Han må i hennes närvaro vara älskvärd och mild, i lifvet utom hemmet förblir han — »en björn». Och

hon, som fått på sin lott att vandra genom lifvet på blomsterströdd väg, kan väl hon känna sig nöjd och lycklig? Nej, ett sådant lif blir ett tomt, ett ödsligt lif — ett lif i fattigdom midt i yppigheten — ett lif af längtan och saknad. I allegorisk form uttalas detta af skalden i diktens första del.

Nåväl, torde någon tänka, och beställsamheten dröjer ej att utsäga det — tiden skall nog förr eller senare skingra ungdomens poetiska drömmar. Kvinnan skall nog en gång lära känna mannen, sådan han verkligen är. Hon har rätt därtill och hon må göra denna rätt gällande. När med ålderns mognad idyllen tagit slut, när äfven hustrun står inför lifvets verkligheter — då har man hvad man sökte — »Ægtestand paa fornuftig Vis». Eller för att se saken från en annan sida, — när kvinnan blott kommit i besittning af de rättigheter, hon obestriddigen har, när hon fått taga del i allt, hvad hon önskar, då är målet vunnet äfven för kvinnökönet i det hela. Så tänker mången, men det förhåller sig icke så. Hvar befinner sig den kvinna, som, utan att äga ett djupare lifsinnehåll, skingrat ungdomens illusioner? Hvar den, som vunnit rättigheter, och vill utöfva dem, utan att vara därtill kvalificerad? Ensam, ensam i en öde öken. Så fortsättes den praktfulla poetiska allegorien. Det är en af emancipationsidéns vrångbilder, som här möter oss — kvinnan, som vill ytligt läppja på allt, som vill smycka sig med blomman af en bildning, åt hvars tjänst hon ej vill och ej kan egna sina krafter genom *nyttigt*, verkligen nyttigt arbete. Nej på dessa vägar komma vi ej till målet — »østen for sol og vesten for maane», långt, omätligt långt borta ligger det. På det stilla mödosamma arbetets väg, genom pröfningar, strider och sorger har kvinnan att vandra. I lifvets stränga, men hälsosamma skola, hänvisad åt sin egen personliga kraft skall hon lära sig, hvartill hon duger. Hon må försöka sig på skilda områden, men framför allt sträfva att öfver allt vara nyttig, och hon skall så småningom

tillkämpa sig en alltmer aktad plats i samhället, en plats för hvilken hon har att tacka sig själf och ingen annan. Skalden låter sin hjältinna genomgå denna skola. Många äro de frestelser, hon därvid har att genomgå, svårt är för henne att öfvervinna sin brist på företagsamhet, i synnerhet som vägen här ej är blomsterströdd, men genom redlig sträfvan skall det lyckas henne. Och så skall hon för mannen blifva, hvad hon bör vara, hans lefnads stöd — då, men först då, kan äfven han bortlägga sin naturliga råhet — »så blir björnen ett lam».

Men här inställer sig dock en fara, en fara just då målet synes som närmast. Hon kan på vägen tappa sin kvinlighet, och så skymtar för oss emancipationsidéns andra vrångbild — kvinnan, som icke är någon kvinna, och som därför ej håller kan göra mannen till man. Båda möta oss som förstelnade lärdomspedanter, icke människor med kött och blod. Är detta mänsklighetens framtidsmål? Nej, låter skalden sitt diktverk svara, visserligen icke, men faran är stor för släktet som för de enskilte. Många frukter af redligt arbete måste kvinnan offra, innan hon öfvervinner denna fara, hvilken står som slutpunkten på de tafior, af oriktiga former af kvinnans lif, skalden låter oss se i ett världshistoriskt galleri. En fläkt af lifvets friska vindar skall dock skimra öfver den, och frågar man hvart vägen sedan bär,

»Saa svarer højt han, og hans Ord de slog
med Ekkos Genlyd over Skoven:

Hjem, hjem.

Frestande vore att söka i detalj tolka den allegori af skimrande poetisk yppighet, i hvilken skalden vetat kläda dessa sanningar. Men det är med dikten, som med blomman; den förlorar sin doft och fägring, då forskarens knif skoningslöst vill genomtränga dess späda fibrer.

L. H. Å.

F. W. Farrar, Predikningar för skolungdom. På svenska af *Evald Bergman*, Kgl. Hofpredikant, och *Carl Ljungman*, Kyrkoherde. Stockholm, Z. Hægström, 1880. Pris, häft. 2,75, inb. 4 kr. Anm. af *Audax*.

Frisk luft äfven på det andliga området! Där detta rop förspörjes, borde man skynda att tillegna sig D:r F. W. Farrars predikningar, hvilka äro af den beskaffenhet, att de kunna verka hälsobringande för hvarje människas lif. Man inandas genom dem en andlig atmosfär, hvilken utmärker sig för en klarhet, en renhet, som vederqvicker, en friskhet, som är motsatsen till det kvalmiga, förvekligande pjunkets dunster: ur dem talar, bygdt på den kristliga trons och kärlekens grundval, ett strängt sedligt allvar, som verkar andligt nervstärkande och härdande. Genom sitt helt och hållet praktiska innehåll, i hvilket röjer sig mycket af den engelska nationalkaraktärens bästa drag, genomträngdt af den lefvande kristendomens ande, — genom sitt praktiska innehåll äro de fattliga för alla åldrar och mestadels på alla bildningsgrader, om än närmast ställda till skolungdomen; de vidröra sådana inre och yttre förhållanden, som kunna hos alla förekomma, och de måste därför beröra alla dem, hvilka ännu vilja lyssna till kristendomens vittnesbörd. På pligtens kraf visa de oupphörligt, men äfven på den pligttrohet, den kraft till handling, Kristi evangelium föder, och till hvilken hvarje sann kristen kan och bör komma. Det är den manlige, kristne kämpen, som talar till de unga och ur sin erfarenhets rustkammare framtager bepröfvade vapen att sätta i de oöfvades händer, uppmuntrande dem med deras föredöme, hvilka gått främst i den goda kampen. Predikningarnas korthet bidrager utan tvifvel därtill, att deras innehåll framträder, så att säga, med samlad styrka. Öfversättningen är särdeles väl utförd. Vi anbefalla åt våra läsare denna bok såsom en af de värdefullare inom uppbyggelseliteraturen.

9. Till minne af Lina Gyllensvärd f. Kant.

(Insändt).

Vi se ofta biografier skrivas öfver personer, som i det offentliga lifvet varit verksamma och framstående. Detta är utan tvifvel riktigt och gagneligt; men vi tro, att det vore lika berättigadt att någon gång offentliggöra lefnadsteckningar öfver personer, hvilkas lifsgerning icke tillhört offentligheten men hvilka, genom sina egenskaper och sin karakter, varit inom det enskilda lifvet mer än vanligt inflytelserika och framstående. Denna tanke har närmast föranledt nedanstående försök till fru Lina Gyllensvärds biografi och till ett särskildt framhållande af en hennes älsklingsidé, hvilkens utvecklande och publicerande hon, så att säga, lemnat i testamente till sina vänner.

På en landtegendom i Upland föddes Lina Kant d. 6:te September 1843. Föräldrarne voro Häradshöfdingen och Regimentsskrifvaren J. C. Kant och hans maka, Dorothea Otter.

Moderlös redan vid sju års ålder lemnade hon landsbygden för att med sin fader flytta till Stockholm.

Fadern var i många år sjuklig, och dog då Lina ännu var blott femton år gammal. Hon stod alltså föräldralös vid ovanligt unga år, men hade lyckan att dock icke sakna ett godt hem, hvilket genast erbjöds henne af tvenne nära anhöriga, hos hvilka hon bodde, än i Stockholm, än i Enköping.

Under de år hon vistades i Stockholm egnade hon sig hufvudsakligast åt teckning och målning. Hon hade af naturen ett varmt sinne för allt skönt, hvarhelst det visade sig, och

snart utvecklade sig nu hos henne ett verkligt konstsinne, som sedan städse följde henne. De goda framsteg hon i målning gjorde väckte tankar på en studieresa, hvilken dock ej sattes i verket.

Hon hade nemligen att välja emellan kärleken till konsten och kärleken till den man, som sedan blef hennes make. Den senare kärleken segrade, till lycka och välsignelse för såväl henne sjelf som många andra.

Vid nitton års ålder ingick hon äktenskap med Gustaf Harald Gyllensvärd, Häradshöfding och Regementsskrifvare vid Kgl. Uplands Regemente, och var sedan dess bosatt i Upsala.

Härefter började hennes egentliga utvecklingstid.

Det var henne svårt att öfvergifva sin första kärlek, men då hon kände att hon icke helt kunde egna sig deråt, fann hon det vara ett vanhelgande af konsten att blott för nöje stundtals dermed sysselsätta sig, utan allvarliga studier och möjlighet till egentligt framåtgående.

Efter några år hade hon därför nästan alldeles upphört att måla, men sökte ett uttryck för sitt behof af konst och skönhet i ett smakfullt anordnande af hemmet. Allt tycktes der stå på sin rätta plats, intet syntes ditkommet utan tanke och ändamål. Hennes handarbeten, deribland träsnideri, utmärkte sig för smak och noggrannhet.

I hemmet som i sällskapslifvet förenade hon den munt-raste glädtighet med djupt allvar. Gerna deltog hon i ungdomens glada tillställningar, helst om vid dem utvecklades någon bestämd tanke, och var då alltid den första att åtaga sig de besvär och omtankar, som dermed voro förenade. Baler fann hon skäligen andefattiga och för ungdomen föga nyttiga, gifvande en blott chimärisk glädje. »Behållningen af ett bal-nöje», sade hon en gång, »kan reduceras till ett minimum af förnöjelse, alls ingen utveckling, och mycket slösande af kropps- och själskrafter.»

Lina Gyllensvärd följde framåtskridandet inom alla områden med det lifligaste intresse. Hon fann snart, att för en maka och moder var det en pligt, i ännu högre grad än för andra qvinnor, att taga kännedom om tidens frågor och i dem redligt söka upplysning och öfvertygelse. Härigenom kom hon till den sjelfständighet i åsigt, som gjorde henne så fri, så klar i tankar och ord.

Inom det religiösa området hade hon mången hård kamp att bestå, innan hon fick sin tro fullt viss och fridgifvande, men var sedan synbarligen en varmt religiös menniska, oakadt hennes tro i mångahanda nog kunde sägas vara afvikande från vår kyrkas läror. Hon plägade säga: »jag tror ibland, att människorna glömma det, som Kristus sjelf sagt vara det första och det yppersta budet: »Du skall älska Herran din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ och af all din hog»; och äfven det andra: »Du skall älska din nästa såsom dig sjelf».

Att hon sjelf hade dessa bud i friskt minne, det röjdes i hennes sätt att både tänka och handla.

Nästans väl sökte hon att främja både i andligt och lekamligt afseende, och hennes ansträngningar och uppoffringar dervid voro beundransvärda.

Den obetydligaste siffran af hennes stora utgiftssumma för året stod på hennes personliga konto. Alla ville hon hjälpa, här nöden och sjukdomen, der de mer idéela sträfvandena för upplysning, framåtskridande och fosterländskt väl. Ingen lemnade henne utan att hafva fått ett råd, en hjälp i någon form, och månget godt företag hade kanske strandat, om ej hon med sitt kraftiga tag kommit det till hjälp.

Bland goda företag, på hvilka hon arbetade, vilja vi nämna ett, för hvilket hon dock icke lyckades vinna det allmänna deltagandet, nemligen ett hem för ålderstigna tjenarinnor, många andra goda verk att förtiga.

Inom hemmet samlade hon sina tjenarinnor omkring sig en gifven eftermiddag i veckan till åhörande af någon underhållande allmänbildande läsning, hvartill behöfliga förklaringar gjordes af henne sjelf.

Kanske frågar du: »hur kunde hon hinna med allt detta? Blefvo ej hus och hem lemnade i sticket?»

På denna fråga kan blott *ett* svar gifvas: hon var ett mönster för en öm maka, kärleksrik moder och ordningsfull husmoder. En mängd småbestyr i den inre hushållningen kunde väl något störa henne, men hon undandrog sig dem dock icke. Hon glömde hvarken de små eller de stora uppgifterna i lifvet.

Hvad som särskildt bland de senare låg henne om hjertat, var förbättrandet af qvinnans uppfostran och i någon mån äfven af hennes sociala ställning. Huru fröjdade hon sig icke, då hon våren 1880 fick se Edmund Gammals arbete i qvinnofrågan! Att denna fråga på ett kraftigt och sansadt sätt blef bragt på tal var henne en borgen för dess framtid i vårt land.

Kanske stälde hon i sammanhang med denna fråga hoppet om ett förnuftigare inrättande af sällskapslifvet. Hon önskade få se sina söner uppväxa i flärdfritt, enkelt, aktningsfullt och gladt umgänge med jemnåriga af båda könen. Redan hade hon en plan färdig till lämpligaste sättet för henne att nå detta mål, men hennes mer och mer hotande sjukdom omöjliggjorde dock verkställandet deraf. Vi tro, att hon, lättare än de flesta andra, borde kunna hafva löst denna svåra fråga, ty med en sällsynt förmåga att för sina söner vara både mor och systerlig vän, skulle hon som få hafva *förstått* ungdomen och derigenom kunnat adla äfven deras nöjen.

Såsom en lifsfråga för det uppväxande släktet betraktade hon den så kallade »sedlighetsfrågan», och med mod och allvar satte hon sig in i densamma, i hopp att derigenom kunna blifva sina söner ett pålitligt stöd. Redan hade sjukdomen

(lungförtätning) så angripit henne, att hon knappt kunde hålla sig uppe, då hon dock förliden sommar, från sitt sommarboställe på Furusund begaf sig in till Stockholm för att åhöra Rektor Olbers' föredrag vid Federationens sammanträde, hvilket så lifligt intresserade henne, att det under återresan bokstafiligen uppehöll hennes svigtande krafter.

Till sist må det tillätas oss att för en stund särskildt dröja vid en annan tanke, som under det sista året af hennes lif synnerligen fängslade henne. Det var tanken på hur viktigt det vore att införa ändamålsenligare och smakfullare kläde-
dräkter bland våra kvinnor, en sak hvilken hon ansåg, relativt till många af ringare betydelse, så förvånande försummad.

För hennes skönhetsinne var det en plåga att se dessa fula, onaturliga kläder, som hvarken passa för vårt klimat, eller vårt skaplynne; för hennes kvinlighet och fosterlandsinne var det en verklig förödmjukelse att se den gedigna svenska kvinnan lyda pariserdamernas alla toalettnycker, utan begrepp om de vämjeliga tankar, som ligga till grund för så många af nutidens vidunderliga mod, hvilka dock af oss i naiv enfald upptagas såsom något särdeles fint och passande. Att vår tids toalettidéer hufvudsakligen hafva sin upprinnelse hos en särskild klass af pariserdamer, inom hvilken de nödiga förutsättningarne till åstadkommande af en taktfull kläde-
dräkt saknas, — detta faktum var för Lina Gyllensvärd klart, och hon beklagade att våra kvinnor lefva i ljuf okunnighet derom.

Hon fann det dessutom icke vara riktigt, att nordbon hemtar modellen till sin dräkt hos sydbon, då han omöjligen kan på samma gång importera söderns klimat och öfriga lefnadsvilkor. Allt detta önskade Lina Gyllensvärd, att man ville inse och erkänna samt gripa sig modigt an med en förbättring af saken.

Den stora reform af det kvinnliga handarbetet, som för-
eningen »Handarbetets Vänner» åstadkommit, gaf henne godt hopp om ett lika gynnsamt resultat, då det gälde hvad som

ännu närmare rör qvinnan, nemligen hennes egen klädedrägt. Att drägtens beskaffenhet i icke oväsentlig grad utöfvar inflytande på den person, som bär den, derpå trodde Lina Gyllensvärd och många med henne. Hade hennes sjukdom icke lagt hinder i vägen, så torde hon — med sin energi och sin tro på den svenska qvinnans, i grund och botten sunda, (om ock ibland något vilseledda) smak — hafva åstadkommit en förening i syfte att rena modet, försköna klädedrägten och lämpa densamma efter nordbons klimat och vanor.¹⁾

Ännu kort före sin död skref hon härom till sina vänner, bedjande dem icke låta saken falla.

Förr än man väntat, och skiljd från de närmaste, träffade henne döden d. 10:de Oktober 1880, under ett tillfälligt besök hos släktingar. Hon var, som man af en sådan karaktär kunde vänta, nöjd att dö. Under de sista timmarne glädde hon sig, att hennes käraste ej voro närvarande och sågo henne lida.

Det finns kanske en och annan, som kallat Lina Gyllensvärd excentrisk; orsaken härtill var den att hon med sitt liffulla, energiska, verksamhetslystna sinne ofta sprang om sina vänner ett godt stycke, och blef förstådd först när de hunnit upp henne.

Visst hade Lina Gyllensvärd, som hvar och en, sina brister, men dessa voro af den art, att de vid minnet af hennes personlighet falla bort eller synas alltför betydelselösa att böra omnämnas.

Erkännas måste, att hon utvecklade sig och verkade under särdeles gynnsamma förhållanden, vid sidan af en make, som

¹⁾ Hon rådgjorde med några i Stockholm boende, om fosterländsk smak och fosterländskt nit högt förtjenta qvinnor, och dessa togo med intresse del af hennes förslag.

En löst utkastad plan innehöll ungefär följande. En förening skulle bildas och densamma af konstnärer förskaffa sig ritningar till nordiska dräkter för olika åldrar, behof och vanor. För dessa ritningar jemte pålitliga mönster, af kompetent person utförda — skulle inträde sökas i någon spridd tidning, t. ex. Ny Illustrerad Tidning.

hyste aktning för hennes sträfvanden, och hvilken förmögenhetsvilkor medgäfvit henne glädjen af frikostighet, der hon ansåg den gagnelig.

Utän att vilja förminska värdet af dessa två faktorer, menä vi dock att de ofta ingå, utan att blifva till sitt fulla värde uppskattade och af maken rätt begagnade.

Lina Gyllensvärds stoft nedsänktes på Upsala kyrkogård d. 16:de Oktober 1880.

Solen strålade in bland de ännu fullöfvade, färgrika träden och göt sin glans öfver hennes — en blomsterbädd liknande — kista. En kvartett af studentsångare sjöng: »mitt lif är en våg», samt Geijers »stilla, o stilla»; allt tycktes just så, som hon med sin kärlek till det sköna skulle hafva önskat.

Naturen gaf likasom en afskedshelsning, ty redan följande dag bröto storm och snö fram och träden fälde sina löf.

— — — — —

Poetiska uttryck af tankar och känslor, liknande dem, som här uttalats, framburos vid grafven och bifogas här med författarnes tillstånd.

P.

Lina Gyllensvärd,

född *Kant*.

Den 16 Oktober 1880.

Han kom till slut, den höst vi alla anat!
 Var sommarn varm och rik, likväl vi spanat
 Ett hotfullt förebud i hvarje vind,
 Som blekte rosorna på helsans kind.
 I hvarje lugn och stjernklar natt vi trodde,
 Att första frostén, blomsterhärjarn, bodde.
 Och drog ibland ett dystert moln förbi,
 Vi sågo stormens vagga deruti.

Och knappt naturens höst hann lunden härja,
 Knappt åkermannen sina skördar berga,
 Så vardt *hon* skördad — hennes stund var inne!

Hvem minns ej detta trofast varma sinne,
 Som gifmildt strödde ut hvad bäst hon hade
 Att dela med sig af! Hur ofta sade
 Ej munnen ord, som röjde uppenbart,
 Hur anden mödat sig att skåda klart
 Igenom slöjan, som vårt väsen höljer
 Och mången otydd gåtas lösning döljer!
 Att orädd söka *sanning*, utan bafvan
 För hennes kraf, var denna andes sträfvan.
 Men såg du in i ögats blick den klara,
 Du skönjde väl, att bäst ändock af allt
 Som bjöds dig var ett hjerta — nu så kallt!
 Det hjertat mätte ingen annan fara
 Än sjelfviskhetens. Hennes vilja stridde
 Det *godas* kamp, hvars seger hon förbidde.
 Ej fanns ett mål så högt, att ej med värma
 Det hjertat därför kunde hoppfullt svärma.
 Dock, icke endast tingens ädla kärna
 Var hennes väsens trängtan, men hon ville
 Se formen adlad genom konstnärns snille:
 Det *skönas* rätt hon äfven sökte värna.
 Så var allt sannt och godt och skönt det mål
 Hvarmot hon gick med viljekraft af stål.

Är detta allt nu slut, se'n lifvet flytt?
 Är hennes värf i tanke, verk och ord
 För alltid lyktadt här, på denna jord?
 Ack nej! Vi höstat blott *en* skörd. På nytt
 De ädla frön, som mognat nu, i ljuset
 Snart skjuta upp lik kornets brodd ur gruset.
 Fast anden flyktat till en annan sfer,
 Fast våren skall sitt gröna täcke väfva
 Der stoftet nu är gömdt, skall dock hon lefva
 I frukterna af det hon verkat här.
 Så vike sorgen bort ur våra hjertan,
 Och tacksambhet må få den plats, der smärtan
 Än rufvar öfver att hon gick så brådt!
 Ja glade, att hon nu har fått det godt,
 Vi värde ömt det arf hon gaf oss alla!
 Må fridens ljus på grafvens kulle falla!

Lina Gyllensvärd,

född Kant.

Den 16 Oktober 1880.

Hon stod der en gång, en nittonårig brud, rik på hufvudets och hjertats bästa skatter. Och konstens genius sväfvade förbi och han talade så:

*Svärma, o svärma!
Gläds åt allt skönt och stort!
Färger som värma,
Bakter som skalden gjort,
Stamma från himmelsk ort:
Svärma, o svärma!*

Och hon svärmade, svärmade utan att glömma lifvets pligter, människans, makans, modrens. — Och hon kände sjukdomens frö gro, och hon tänkte vid sig sjelf:

*Verka, o verka
Än medan dagen är!
Ingen får märka
Branden som kraften tär,
Smärtorna tåligt bär!
Verka, o verka!*

Och hon verkade, verkade under det förgängelsen spirade i hennes bröst. Och så blef arbetets mått fullt, och dödens ängel kom, och han talade så:

*Hvila, o hvila,
Hvila, du stoft, i ro!
Ande, o ila
Dit hvarest hopp och tro
Fäste sitt trygga bo,
Ila, o ila!*

V. G.

10. Strödda anteckningar om dagens frågor, m. m.

Giftomannarättens upphäfvande inom Ridderskapet och Adeln.

Vid det nu pågående adelsmötet upptogs på nytt den för 6 år tillbaka afslagna frågan om upphäfvande af giftomannarätten. Reformens målsman var denna gång herr H. G. Lagerstråle, hvilken i sin motion med korta men synnerligen kraftiga ordalag framhöll sakens vigt.

Motionen hänvisades till Riddarhusutskottet, hvilket tillstyrkte bifall till densamma, mot hvilken tillstyrkan dock friherre C. F. Palmstjerna inlade sin reservation.

Den 14 sistlidne Mars förekom frågan till afgörande på riddarhuset. Debatten var liflig, i några fall lysande. Slutligen begärdes votering, och efter slutad omröstning befunnos 103 hafva röstat för bifall till reformen mot 50, som röstat för afslag. Den erforderliga majoriteten af $\frac{2}{3}$ var således uppnådd och i följd deraf, under förutsättning af konungens bifall, *giftomannarätten upphäfd äfven inom ridderskapet och adeln.*

För de åhörare, hvilka i förflutna tider följt striderna inom riddarhuset rörande föreslagna reformer i qvinnans uppfostran och samhällsställning, gaf den nu afslutade debatten anledning till både lärorika och glädjande iakttagelser. Så fann man nu som alltid motståndare och anhängare inom de mest olika yrken och samhällsgrader, under det i andra fall skillnaden mellan för och nu kom i klar dager. Främst bland reformvännerna stod en för sin skarpsynthet vida berömd laglörd, främst bland motståndarne en juridisk skriftställare af europeiskt rykte. Från diplomatiska korpsen hade reformen vunnit sin utan fråga kraftigaste och vältaligaste målsman, från samma korps hemtade motståndet sin segaste förfäktare. Generaler och f. d. ministrar, jemte andra högt uppsatta och rikligt kraschanerade män kämpade för sina döttrars valfrihet sida vid sida med tjänstemannen af lägsta grad, hvars enda utmärkelser tala om räddandet af några okända människors lif. Den fine och vältalige hofmannen gjorde första brèchesen i fördomens fäste, medan bruksmannen och jernvägsfiraren bekämpade framåtskridandet med all makt.

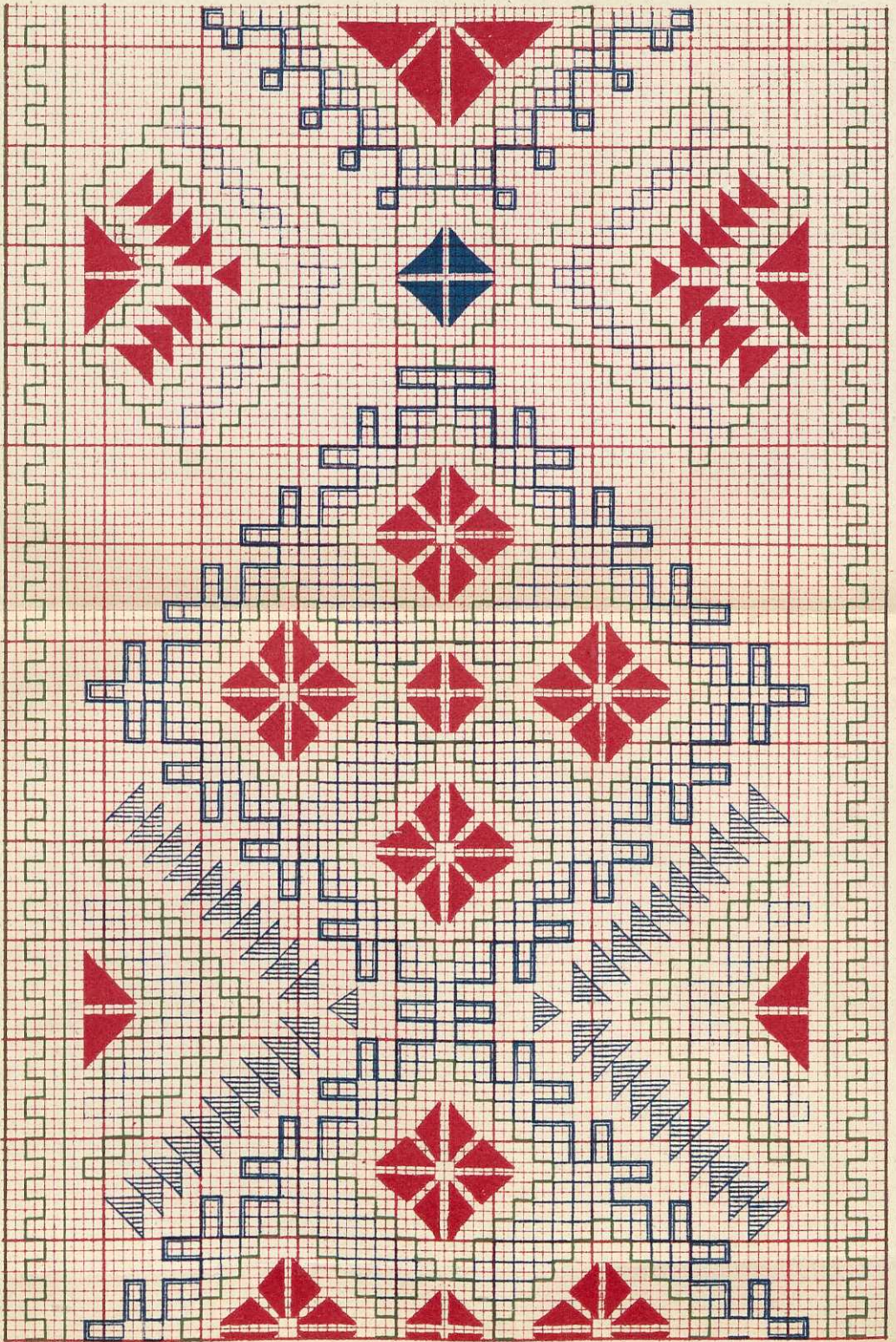
Slutligen, hur vackert var det ej att höra grånade män, hvilka fordom ifrigt motsatt sig alla reformer i liknande syfte, såsom vådliga för familjebandet, oförenliga med sann qvinlighet m. m., nu med ridderlig öppenhet förklara, att verkningarna af dessa reformer öfvertygat dem, att adelns döttrar så väl som landets öfriga qvinnor vore fullt värdiga och mogna för den frihet, man för deras räkning påkallade.

Mycket kunde vara att anföra från båda sidornas märkligare talare, men då vi hoppas kunna till våra läsare utdela separataftryck

af aftonens förhandlingar afstå vi derifrån och tillägga blott ännu ett märkligt faktum, som framgick af diskussionen, det nämligen, att motståndarnes misstro gällde icke kvinnans förmåga att bedöma karaktären och det moraliska värdet hos den man hon ville göra till sin make, utan hennes förmåga att bevaka sina ekonomiska fördelar.

Revue critique de législation et de jurisprudence har för någon tid sedan meddelat sina läsare i öfversättning fru R. Olivecronas förträffliga och för våra läsare välbekanta biografi öfver Mary Carpenter. Det intresse detta arbete väckt framgår bland annat deraf, att *M. Ch. Lucas* inför *Academie des sciences morales et politiques* meddelat en öfversigt af detsamma.

M:lle Anne-Marie Botteau, bosatt i Strassburg, utgaf för några år sedan ett arbete under titel »*Recueil de notices historiques sur des femmes remarquables*», deri hon lennar kortfattade biografiska notiser om 450 kvinnor, hvilka hafva spelat en rol i historien genom politiskt eller religiöst inflytande eller för öfrigt utmärkt sig genom framstående egenskaper i ett eller annat hänseende. Ett förstlingsarbete i denna riktning har naturligtvis mött stora svårigheter och måste lemna mycket öfrigt att önska samt många luckor att fylla, hvarför vi också ej kunna förvåna oss öfver att icke deri finna flera svenska kvinnor än drottningarna Margaretha (Atterdag), Christina och Ulrika Eleonora d. y. Emellertid har M:lle Botteau haft glädjen se sitt arbete mottagas med bifall och detta, i förening med det varma intresse hon själf hyser för ämnet, har förmått henne att med stor ifver och ihärdighet egna sig åt ett vida mer omfattande och fullständigt verk i samma riktning, ämnadt att blifva ett biografiskt lexikon öfver alla tiders utmärkta kvinnor, så långt hon lyckas erhålla underrättelser om sådana. Förarbetet till ett dylikt verk är ganska betydligt och fordrar vidtomfattande insigter, stor språkkunskap, godt omdöme och, måhända viktigast af allt, pålitliga korrespondenter i skiljda länder. M:lle Botteau har också lyckats erhålla flera sådana, om ock kanske ej i önskvärd utsträckning, och vi känna särskildt ett par svenska damer, som i detta hänseende varit henne behjelpiga. Tryckningen af arbetet torde kunna taga sin början redan i sommar, och för att bestrida de stora utgifter, som dermed blifva förenade, hafva åtskilliga damer af den högre societeten i Paris, i spetsen för hvilka står Prinsessan Marie de Lusignan, öppnat en subskription för detta ändamål. Som ett arbete med detta syfte bör vara af ganska stort intresse för hvarje kvinna, hafva vi ansett oss böra fästa våra läsarens uppmärksamhet härpå, i händelse någon af dem, för en eller annan orsaks skull, önskade meddela sig med M:lle Botteau, hvars adress under vintern är: 33, Rue d'Espagne, Biarritz. (H:es Pyrénées.) France.

Mönster med ringåkerssöm och plattsöm (Dularne.)

